

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Archiv obce Starý Jičín

Vedoucí práce:

PhDr. Karel Chobot

Zpracovala:

Eva Slováková

Olomouc 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně.
Veškeré použité prameny i literaturu uvádím v příloženém seznamu.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla především poděkovat svému vedoucímu práce PhDr. Karlu Chobotovi za jeho cenné rady i připomínky a trpělivý přístup a zaměstnancům Státního okresního archivu v Novém Jičíně za vstřícnost, ochotu a pochopení.

ÚVOD

Území Starojičínska vybízelo již od pravěku k osídlení, především z důvodu blízkosti pradávnné obchodní trasy táhnoucí se od Jadranského moře k Baltskému, známé jako jantarová stezka, a možnosti přehledné kontroly širokého území z osamělého Starojického kopce. Střídaly se zde různé pravěké kultury, doložené nálezy pazourkových nástrojů, zbytky keramiky a ozdob či žárovými i kostrovými hroby.¹ Později se zde usadili Slované a na kopci počalo vznikat stražisko, z něhož se postupem doby stal jeden z nejmohutnějších hradů na Moravě. Dějiny obce rozložené pod hradem, podle něhož také nese své jméno Starý Jičín, s ním byly odedávna úzce spojené. Se slávou i pády majitelů hradu rostla či upadala sláva a rozvoj obce. Cílem předkládané práce bylo zpracování a zpřístupnění archivního souboru v podobě archivního fondu Archiv obce Starý Jičín, sestavení archivní pomůcky – inventáře a vykreslení historie tohoto starobylého městečka, řadícího se dnes dle počtu obyvatel 2648² ke středně velkým střediskovým obcím.

Jako pramenná základna sloužil především archivní fond Archiv obce Starý Jičín, obsahující mimo jiné dvě kroniky. První z nich, *Pamětní kniha o událostech městečka Starého Jičina za světové války v letech 1914 až 1919*, postihuje válku a první poválečný rok v nové republice velmi podrobně téměř měsíc po měsíci. Autorem byl učitel Emil Baar a část jeho zápisků byla později otištěna jako článek v časopisu Kravařsko. Druhá kronika nazvaná *Pamětní kniha rodiny Al. Kittricha* je ryze soukromého rázu. Její autor, dlouholetý starosta obce Alois Kittrich³, ji začal psát v roce 1880 a své zápisky dovedl do začátku první světové války. Podstatná část je však tvořena novinovými výstřižky z let 1903 až 1932, z nichž mnohé sám publikoval v Kravařsku či v Opavském týdeníku pod hlavičkou „*Z pod hradu starojického*“. Tyto výstřižky jsou řazeny tematicky (spory se správcem velkostatku Františkem Arnoštem, vztah nového majitele Bedřicha Deyma k obci, obecní

¹ Starý Jičín. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 2. svazek, Nový Jičín 1998, s. 140.

² k 31. 12. 2010 - http://www.stary-jicin.cz/obcan/statistika_obce/

³ Kittrich, Alois (1862-1932) – funkci starosty zastával od roku 1898 do roku 1919, 20 let také zastával funkci předsedy Okresního starostenského sboru okresu novojičínského. Od roku 1922 do roku 1932 působil jako předseda Okresního silničního výboru okresu Nový Jičín. Ve funkci starosty se zasloužil o povznesení obce Starý Jičín: v roce 1902 byl vybudován obecní vodovod a následně v letech 1911 až 1912 kanalizace, ve stejnou dobu se uskutečnilo vydláždění náměstí a uličky k Loučce. Byla přestavěna kašna na náměstí i socha sv. Jana, postavena obecní silnice k Arendě a okresní cesta na Jičinu. Úspěšně řešil spory s problematickým správcem velkostatku „panem Francem ze zámku“ např. o uzavření panské zahrady či přístup ke hradní zřícenině. Vždy se projevoval jako velký vlastenec, bojoval za českost Starého Jičina a jeho české jednání s úřady.

zásluhy, jeho neuskutečněné plány, spolky a organizace, požáry, čestní občané obce, technické vymoženosti atd.) a orientace v kronice je tím poněkud obtížnější.

Tento základ byl postupně rozšiřován o prameny z jiných fondů. Z archivního fondu Velkostatek Starý Jičín, který je uložený v Zemském archivu v Opavě, jsem využila početné knihy mapující lesní hospodářství. Archivní fond Okresní úřad Nový Jičín, uložený ve Státním okresním archivu v Novém Jičíně, poskytl cenné informace a upřesnil některé údaje chybějící k dějinám počátku 20. století. Konečně z archivního fondu Místního národního výboru Starý Jičín jsem využila zde uloženou kroniku *Pamětní knihu městyse Starého Jičína* popisující události z let 1925 až 1958.

Co se týče literatury, vycházela jsem zejména z knihy Adolfa Turka⁴ *Hrad a panství Starý Jičín*⁵, kde je velmi bohatě popsán vývoj celého panství se zvláštním zřetelem k obci Starý Jičín. Od tohoto autora jsem nahlédla i do jeho dalších prací, jako jsou např. *Místopisný rejstřík českého Slezska a severní Moravy* či příspěvek ve Vlastivědném sborníku okresu Nový Jičín - *K dějinám školy na Starém Jičíně do doby josefínské*. Cenným podkladem mně byla také nejnovější publikace shrnující dějiny nedalekého Nového Jičína od Jiřího Jurka⁶ a kolektivu⁷, která vyšla v minulém roce a která popisuje nejen dějiny města, ale i dějiny jeho bezprostředního okolí. Ucelený přehled k historii regionu a jeho jednotlivých obcí přinášejí dva svazky kolektivního díla *Okres Nový Jičín. Místopis obcí*, které vyšly v rozmezí dvou let 1996 a 1998. Ze starších prací bych měla zmínit ucelené a přehledně zpracované dějiny *Moravské Kravařsko* z roku 1898 a od Václava Severy *Vlastivěda moravská* z roku 1933. Neměla bych zapomenout na Ladislava Hosáka *Historický místopis země Moravskoslezské a Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848*

⁴ Turek, Adolf, PhDr. (1911-1998) – na brněnské univerzitě vystudoval dějepis a zeměpis. Působil v Zemském archivu v Brně v letech 1941 až 1945, poté ve Státním oblastním archivu v Opavě až do roku 1978, kde byl od roku 1960 vedoucím oddělení. Ve své práci se zaměřil na pořádání, inventarizaci a katalogizaci archivních fondů politické a justiční správy, později na fondy velkostatků. V publikační práci se věnoval především místopisu Moravy a Slezska (Hradec nad Moravicí, Opava, Starý Jičín), edičně vydával archivní prameny (*Soupis urbárů Ostravského kraje*, Opava 1954; *Paměti drahotušských kronikářů 1571 – 1911*, Olomouc 1947 – spolu s B. Indrou) a své studie zaměřené na soudní a politickou správu publikoval ve Sborníku archivních prací. Byl také spoluredaktorem *Slezského sborníku* a redaktorem *Vlastivědného sborníku okresu Nový Jičín*. – in: Biografický slovník archivářů českých zemí, Hoffmannová, Jaroslava, Pražáková, Jana, Praha 2000, s. 671-672.

⁵ Turek, Adolf: *Hrad a panství Starý Jičín*. Nový Jičín 1978.

⁶ Jurok, Jiří, PhDr. (1952) – historik, pracovník Muzea Novojičína. Ve svém díle se zaměřil na místopis Moravy, dějiny husitství a hospodářské dějiny. Mezi jeho díla patří: *Příčiny, struktury a osobnosti husitské revoluce*, České Budějovice 2006; *Dějiny města Příbora*, Příbor 2002; *Česká šlechta a feudalita ve středověku a raném novověku*, Nový Jičín 2000 či příspěvky v různých regionálních časopisech Poodří, Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, Časopis Slezského zemského muzea.

⁷ Jurok, Jiří a kol.: *Nový Jičín*. Praha 2011.

až 1960, úvodní svazek a v jeho návaznosti 14. svazek Josefa Bartoše a kolektivu, zabývající se okresy Bílovec, Opava a Nový Jičín. Ke studiu jednotlivých historických událostí byly použity zejména články z časopisu *Kravařsko* a *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*. K úplnosti je třeba dodat rovněž publikace zabývající se celkově regionálními dějinami jako je např. Josef Válka *Dějiny Moravy 2* či od stejného autora *Husitství na Moravě*, Josef Polišínský *Třicetiletá válka a český národ* či *Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín*. Informace ke šlechtickým rodům byly čerpány z několika publikací. Ucelené poznatky přináší dvousvazkové dílo Petra Maška *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. K předbělohorským rodům jsem využila publikace Tomáše Baletky *Páni z Kravař* a německého díla Paula Zieglera *Die Grafen von Hückeswagen – in Mähren*. Dějiny správy byly čerpány z rozsáhlého a podrobného společného díla Zdeňky Hledíkové, Jana Janáka a Jana Dobeše *Dějiny správy v českých zemích*.

Samotný archivní fond byl pořádán a inventarizován podle platného *Metodického návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, instrukce archivní správy Ministerstva vnitra ČR č. j. AS/1-284/2000. Praha 2000*.

Při psaní práce jsem se potýkala s několika problémy. Především samotný archivní fond je z hlediska dochování dosti mezerovitý. Z toho důvodu byla při psaní dějin obce využita komparativní a kompilační metoda doplněna metodou historickou. Státnímu okresnímu archivu v Novém Jičíně se podařilo získat soukromou kroniku starosty Kittricha⁸, čímž byl fond obohacen o cenné informace. Dalším stěžejním problémem bylo vypátrání jmen i souslednost starostů obce. Většinou se tyto informace zjišťují ze zápisů obecního zastupitelstva, což v tomto případě nešlo, neboť tato kniha obsahuje záznamy z let 1927 až 1939. Taktéž knihy členů obecních zastupitelstev nacházející se ve fondu Okresního úřadu Nový Jičín jsou neúplné a okresní věstníky tyto informace neobsahují. Jakousi záchranou mně byl článek v *Kravařsku*⁹ věnující se rodině Kittrichových, jehož informace později potvrdila ona získaná Pamětní kniha rodiny Al. Kittricha. Podařilo se mi dát všechny tyto informace dohromady a alespoň částečně sestavit přehled starostů i s jejich funkčními obdobími.

⁸ Pamětní knihu rodiny Al. Kittricha věnovali obci Starý Jičín jeho potomci, kteří již zde nebydleli.

⁹ Dušek, Vladimír: Rod Kittrichů. In: *Kravařsko : Vlastivědný sborník*, roč. X, 1947 – 1948, s. 100-102, 114, 131-132.

Práce je členěna, jak už z podstaty inventáře vyplývá, na dvě části. Tou první je úvod inventáře, který je rozdělen do pěti standardních kapitol: dějiny původce archivního fondu, dějiny archivního fondu, archivní charakteristika archivního fondu, stručný rozbor obsahu archivního fondu a záznam o uspořádání archivní pomůcky. Dějiny původce fondu v našem případě představují dějiny obce Starý Jičín. Druhá část je samotný inventární soupis. Součástí inventáře jsou rejstříky, z nichž byl vyhotoven jmenný, místní a věcný. Na konci úvodu inventáře práce je přiložen seznam všech pramenů a literatury, které byly v práci použity.

Pro badatele i historicky zabývající se regionálními dějinami bude práce snad zajímavá, neboť přináší ucelené informace z historie tohoto starobylého městečka.

STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV NOVÝ JIČÍN

Číslo listu NAD: 1162

Evidenční číslo pomůcky: 1209

ARCHIV OBCE STARÝ JIČÍN

(1759) 1850 – 1945 (1949)

Inventář

Zpracovala:
Eva Slováková

Nový Jičín 2012

OBSAH

I DĚJINY PŮVODCE ARCHIVNÍHO FONDU	11
1.1 Poloha, jméno, znak a vývoj počtu obyvatel.....	11
1.2 Dějiny do roku 1848.....	13
1.3 Vývoj v letech 1848 až 1945	19
1.4 Hospodářský rozvoj.....	29
1.5 Náboženská situace	33
1.6 Škola.....	35
1.7 Správa.....	36
1.8 Pamětihodnosti	42
1.8.1 Hrad Starý Jičín.....	42
1.8.2 Kostel svatého Václava.....	46
II VÝVOJ A DĚJINY ARCHIVNÍHO FONDU	49
III ARCHIVNÍ CHARAKTERISTIKA ARCHIVNÍHO FONDU.....	50
IV STRUČNÝ ROZBOR OBSAHU ARCHIVNÍHO FONDU	51
V ZÁZNAM O USPOŘÁDÁNÍ ARCHIVNÍHO FONDU A SESTAVENÍ POMŮCKY.....	52
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	53
Použité prameny:.....	53
Použité zákony a nařízení:.....	53
Použitá literatura:	54
I. ÚŘEDNÍ KNIHY	57
II. SPISOVÝ MATERIÁL.....	58
1. Registraturní pomůcky	58
2. Spisy	58
<i>Obec a její správa</i>	58
<i>Správa obecního majetku</i>	58
<i>Péče o bezpečnost a veřejný pořádek</i>	59
<i>Péče o veřejné ústavy a zařízení</i>	60
<i>Spolupůsobení ve státních záležitostech</i>	60
III. ÚČETNÍ MATERIÁL	61
1. Účetní knihy	61

2. Účetní spisy	61
IV. OSTATNÍ MATERIÁL.....	61
1. Mapy a plány	61
2. Fotografický materiál	62
3. Ostatní materiál dokumentační povahy	62
REJSTŘÍK OSOB.....	63
REJSTŘÍK MÍST	65
REJSTŘÍK VĚCNÝ	66

I DĚJINY PŮVODCE ARCHIVNÍHO FONDU

1.1 Poloha, jméno, znak a vývoj počtu obyvatel

Obec Starý Jičín se rozkládá na jižním svahu Starojického kopce (374 m n. v.), asi 5 km jihozápadně od města Nového Jičina, spadá do Moravskoslezského kraje. Obcí prochází silniční tah E7 vedoucí z Brna a Olomouce do Českého Těšína a dál do Polska. Z onoho kopce je za jasného počasí krásný výhled na Moravskou bránu a nejbližší pohoří: směrem na sever se rozkládají Oderské vrchy a za nimi v dálce pohoří Nízkých Jeseníků, směrem k jihovýchodu Moravskoslezské Beskydy. Obec patří k povodí řeky Odry.

K původu jména Jičín se váže pověst, podle níž kníže Břetislav nechal v tomto kraji vystavět pomezí hrad, který dal pojmenovat podle své manželky Jitky tedy Jitčín hrad čili Jičín.¹⁰ Hrad se stal důležitým správním centrem utvořeného panství Starý Jičín, proto jsou celé dějiny obce úzce spojeny s dějinami hradu a celého panství.¹¹

Název se dnes považuje za ryze slovanského původu a odvozuje se od vlastního jména Dik či od obecného slova dík, obojí pojmenování označuje divokého kance. Místo tedy původně ve staročeštině neslo název Dičín a znamenalo označení místa výskytu divokých prasat. Tomu by odpovídalo i původní pojmenování Oderských vrchů jako Kančí hory, jež se rozkládají na sever od Jičina. V té době byla zdejší oblast porostlá pohraničním pralesem, kde se proháněla divoká zvěř, především kanci. Doklad o tom, že oblast rozprostírající se před pralesem byla již osídlena, nám mohou podat první písemné zmínky¹², kolonizace pohraničního lesa je až z pozdější doby: Starý Jičín (1240), Příbor (1251), Suchdol nad Odrou (1257) či Ostrava (1267).¹³ Ono vysvětlení názvu vzniklé údajně od jména

¹⁰ V podhradí krátce nato začala vznikat osada – Jitčina ves, což je nynější obec Jičina. Ve 13. století, kdy zřejmě došlo k posunu hranic knížectví, byl hrad přestavěn na rytířský a v podhradí se vyvinulo městečko Jičín. Onen přívlastek Starý byl dán městečku po založení sousedního města, jež dostal jméno Nový Jičín.

¹¹ Moravské Kravaňsko, Příbor 1898, s. 183; Severa, Václav: Vlastivěda moravská. Okres Novojičínský. Brno 1933, s. 95.

¹² 1169 Hranice, 1141 Němetice u Kelče, samotná Kelč až 1247.

¹³ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 15.

Břetislavovy manželky Jitky je pouze romantická pověst, stejně nesprávné je i odvození od jména říčky tudy protékající Jičinky.

Jméno má obec v podstatě od prvopočátku neměnné. Latinská podoba se poprvé objevuje již roku 1201 jako Gicyn. Německy se obec či tehdejší městečko nazývalo od roku 1396 die Alte Stadt a v letech 1569 – 1945 je známá již ustálená podoba Alttitschein nebo Alt Titschein. Ryze český název Starý Jičín nebo někdy též ještě Giczin se používá od roku 1438.¹⁴

Znakem obce je zlato-červený polcený štít. V pravé polovině vidíme červeného korunovaného kozla ve skoku obráceného do středu štítu, nalevo zlatý svázaný obilní snop klasy vzhůru. Je odvozen od rodového znaku Hoffmannů z Grünbüchlu, kteří měli panství v držbě od roku 1651 do roku 1664.¹⁵

Pokud bychom se podívali na počet obyvatel, jenž můžeme zjistit z údajů ze sčítání lidu, které se provádělo v nepravidelných desetiletích od roku 1850, zjistili bychom, že se příliš neměnil. Následující tabulka je kombinací údajů z Historického místopisu¹⁶ a Retrospektivního lexikonu¹⁷ a můžeme vidět, že nejvíce obyvatel měla obec v roce 1910:

Rok sčítání	1850	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
Počet obyvatel	600	560	601	590	657	702	647	673	515
Počet domů	-	91	92	-	93	94	100	108	211

Jednalo se o středně velkou téměř čistě českou obec. Kromě Čechů zde bydleli také Němci, v roce 1880 se jich hlásilo 11, jinak se počet pohyboval kolem 5, a také jiné, blíže neurčené národnosti. Z náboženského hlediska se obec hlásila ve většině k římskokatolické víře. V roce 1930 zde najdeme jednoho člověka evangelického vyznání, 24 obyvatel hlásící se k nově ustanovené československé církvi a 14 obyvatel bez vyznání.¹⁸

¹⁴ Turek, Adolf a kol.: Místopisný rejstřík obcí českého Slezska a severní Moravy. Opava 2004, s. 767 - od roku 1240 Gizcin, Gycin či Gychin, roku 1281 se píše Tyzin a od počátku 14. století jako Tyzceyn, Tycyn a od roku 1376 už s přívlasktem de Antique Tyczin či de Antiquo Tyczein, krátce ve 20. letech 17. století Paleotitschinium a konečně roku 1771 je znám název Vetero Titschinium.

¹⁵ Baletka, Ladislav: Znaky měst a městeček Severomoravského kraje. In: Sborník Státního archivu v Opavě 1968 – 1971, Opava 1971, s. 265-266.

¹⁶ Bartoš, Josef a kol.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960, sv. 14, okresy: Bílovec, Opava, Nový Jičín. Olomouc 1995, s. 196.

¹⁷ Retrospektivní lexikon okresu Nový Jičín 1850 – 1986. Nový Jičín 1988, s. 28.

¹⁸ Bartoš, Josef a kol.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960, sv. 14...

1.2 Dějiny do roku 1848

Na místě dnešní hradní zříceniny bylo pravděpodobně v dávných dobách pravěké hradisko, které nám dokládá také nález římských mincí ze 2. až 4. století našeho letopočtu. Později ve středověku s příchodem slovanského obyvatelstva zde bylo strážišť. Na přelomu 12. a 13. století postoupila vnitřní kolonizace až za území dnešních Hranic, a to přinutilo vládnoucího moravského markraběte Přemysla Otakara I. změnit strážišť na pomezí či pohraniční hrad, který chránil tamtudy procházející důležitou obchodní cestu, tzv. jantarovou stezku vedoucí od Dunaje k Baltskému moři.¹⁹ Jantarová stezka se zde štěpila, jedna cesta vedla směrem na Český Těšín, druhá na sever ke Hradci nad Moravicí. Starý Jičín se stal důležitým místem, které střežilo jednak obě tyto obchodní trasy, jednak celou oblast od Hranic po Příbor včetně celého údolí řeky Odry a pozdějších Oder a Fulneka.²⁰

Na konci 12. století oblast Nového Jičina nepatřila zrovna k hustě osídleným částem českých zemí. Avšak v následujícím století už byla snaha osídlit méně osídlené oblasti. Probíhala vnitřní kolonizace, ale také se sem stěhovali příslušníci jiných národností, především té německé.²¹ Jádrem dnešního Novojičínska, území mezi řekami Odrou a Ostravicí, patřilo vládnoucímu českému králi a moravskému markraběti Přemyslu Otakarovi I., jenž také nechal vystavět, či vlastně přestavět pomezí hrad Jičín (Starý) na rytířský.²²

Kolem roku 1230 došlo ke změně majitelů. Hrad s panstvím získal šlechtic pocházející z Porýní, zastávající důležité místo v družině Přemysla Otakara I., Arnold z Hückeswagenu²³, který až do roku 1240 vlastnil rozsáhlý majetek, a sice dnešní Frenštátsko, Novojičínsko, Příborsko a Místečko.²⁴ Z téhož roku, přesněji

¹⁹ Severa, Václav: Vlastivěda moravská. Okres Novojičínský. Brno 1933, s. 95; Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 8.

²⁰ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 14-15.

²¹ Prvními kolonizátory byli zřejmě rajhradští benediktýni nebo premonstráti z olomouckého Hradiska, kteří získali jižní část dnešního novojičínského okresu a o kterých je známo, že měli své středisko v Hranicích a podíleli se na zakládání několika vsí. Nicméně se jim nepodařilo vytvořit zde nějaké významné správní centrum.

²² Bakala, Jaroslav: Dějiny Novojičínska. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 1. svazek. Nový Jičín 1997, s. 57-58.

²³ První písemná zmínka o tomto rodě pochází z roku 1085, kdy bylo hraběnce Swanhidle přiznáno erbovní právo. Rodové jméno je odvozeno od vlastního jména Hugo a původně sídlili na starofranckém hradě Salhofs. Arnold z Hückeswagenu se v družině Přemysla Otakara I. objevuje v roce 1228 – Ziegler, Paul: Die Grafen von Hückeswagen in Mähren, Nový Jičín.

²⁴ Bakala, Jaroslav: Dějiny Novojičínska. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 1. svazek. Nový Jičín 1997, s. 58.

ze 14. července 1240, pochází nejstarší písemná zmínka o hradu. Arnold z Hückeswagenu a hraběnka Adéla zde vydali listinu²⁵, již dávali cisterciáckému klášteru ve Steinfeldu v Porýní ves Rodern u Bonnu. Tato listina nám také dokládá nejen prvního známého majitele starojičínského hradu, ale také původní českou podobu Ditschin (*in castro nostro Ditschin*). Svědkem listiny byl Arnoldův syn Frank.²⁶

Co se s celým majetkem Hückeswagenu dělo dále, se zdá být problematické. Podle Turka bylo panství v jejich rukou jen krátce. Po smrti Arnolda zdědil panství syn Frank a po něm se poručíkem jeho nezletilých sirotek stal bratr Frankovy manželky Trojslavy Blud z Pňovic. Za něj také došlo pravděpodobně ke zbudování města Nového Jičína, jako hospodářského zázemí, které získalo jméno právě po sousedním slovanském sídlišti.²⁷ Jurok si tím tak jistý není. Arnold z Hückeswagenu zemřel krátce po roce 1240 a majetek přešel na jeho syna Franka.²⁸ Onen Blud z Pňovic je na Starém Jičíně doložen až roku 1278. Jurok upozorňuje na jakéhosi Bluda, jemuž Frank prodal vesnici Paskov u Místku. Olomoucký biskup Bruno mu zřejmě nabídl Starý Jičín, neboť projevoval zájem tuto oblast kolonizovat. Tento Blud z Pňovic a z Jičína definitivně oddělil starojičínské panství od ostatního Hückeswagenového majetku. Bylo potřeba ustanovit správní centrum, kterým se měla původně stát osada pod hradem – Starý Jičín, proto také ta písemná zmínka o Bludu z Jičína (*Bludo de Gizin*)²⁹ z roku 1278. Bohužel, vesnice postrádala dostatečný zdroj vody a to určilo, že tady město nikdy nebude.³⁰

Ani páni z Pňovic si panství nepodrželi dlouho. Počátkem 14. století se dostalo do rukou mocného moravského rodu pánů z Kravař. Prvním majitelem, jenž starojičínské panství získal, byl Vok z Kravař, vnuk stejnojmenného zakladatele rodu³¹, který zastával významný post, byl mu udělen úřad nejvyššího komorníka

²⁵ Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, sv. III. Olomouc 2000, č. 309.

²⁶ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 17.

²⁷ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 8-10.

²⁸ Okolo roku 1258 došlo k rozdělení majetku oddělením Starojičínska, čímž vlastně vzniklo starojičínské panství. O několik let později, přesněji z roku 1263, je znám záznam o držbě Starého Jičína olomouckým biskupem Brunem ze Schaumburka, kterému už před rokem 1258 byl nucen předat území na východ od Příbora, zatímco západní část držel pouze jako léno olomouckého biskupství. Navíc po roce 1260 Hückeswagenové ztratili svůj hrad v Porýní, po kterém se jmenovali, a od tohoto roku se nazývali jako páni z Příbora.

²⁹ Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, sv. V. Praha 1981, č. 858.

³⁰ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 18-20.

³¹ Tento významný rod byl jednou z větví staročeského rodu Benešoviců a držel významná panství především na Opavsku.

v Čechách, později se stal členem zemského soudu v Olomouci.³² Vzhledem k nejasnostem, o kterém Vokovi je vlastně řeč, budeme se držet poslušnosti, kterou nám předkládá Baletka a tohoto Voka označuje jako Voka I.³³ Vok I. panství velmi rozšířil, získal Vsetín, Helfštýn, Fulnek, Plumlov. Po něm se správy zpočátku pospolu ujali jeho synové Ješek a Drslav až do roku 1337, pak si majetek rozdělili a to tak, že Ješek dostal Starý Jičín spolu s Novým Jičínem, Hustopečemi nad Bečvou, Vsetínem, Lipníkem a Helfštýnem.³⁴ Ješek často pobýval na dvoře krále Karla IV.³⁵ Stal se nejvyšším komorníkem olomoucké cúdy.³⁶

Ač při prvním dělení majetku starojičínské panství připadlo Ješkovi, později byl hrad v rukou potomků jeho bratra Drslava. Poslední majitelem rodu se stal Jan VI. z Kravař, zvaný též Janek Jičínský, který zemřel roku 1434.³⁷

Zmínili jsme se již, že Vok I. z Kravař musel Starý Jičín získat mezi léty 1302 až 1313. První písemnou zmínku o tom, že hrad je v jejich rukou, máme ale až z roku 1330. Tehdy bratři Ješek a Drslav z Kravař a Jindřich z Kravař zde *in Ticzyn castro* vydali listinu.^{38/39}

Jan VI. z Kravař se svého dědictví ujal 9. února 1421 vydáním listiny, již propustil své poručíky Jana z Lomnice, Petra II. Strážnického z Kravař a Beneše VI. z Kravař (poručík Lacek Veliký z Kravař zemřel asi v roce 1416). Nový majitel byl vychováván v přísném katolickém duchu, proto se husitství stranil. V roce 1424 zemřela jeho manželka Ofka, dcera polského krále Vladislava Jagiella, a Jan se krátce nato podruhé oženil se dcerou opavského knížete Přemka Anežkou, čímž se dostal do jeho politického vlivu. Přemek Opavský spolu s Jiřím ze Šternberka a Janem VI. z Kravař tvořili mocenské seskupení, které pomáhalo v roce 1425

³² Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 17-18.

³³ Baletka, Tomáš: Páni z Kravař. Z Moravy až na konec světa. Praha 2003, s. 137 - Zakladatelem rodu byl Vok z Benešova a z Kravař, jehož syn Vok I. z Kravař získal od krále Jana Lucemburského starojičínské panství (zřejmě někdy mezi léty 1302 – 1313), které mu připadlo zřejmě podle práva odúmrťe, neboť poslední páni z Pňovic nezanechali dědice. Příslušníci rodu působili na místech státníků, vojenských i církevních hodnostářů. Jejich znakem je známá stříbrná zavínutá střela v červeném poli.

³⁴ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 25-26.

³⁵ Účastnil se jeho slavnostní korunovace či pečetění důležitých listin a po jeho boku i vojenské výpravy do Branibor.

³⁶ Baletka, Tomáš: Páni z Kravař. Z Moravy až na konec světa. Praha 2003, s. 60-62.

³⁷ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 28.

³⁸ Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, sv. VI. Brno 1854, č. 398, s. 305-306 - ves Štěpánkovice darovali z poloviny svým sestrám Jitce a Karolíně. Druhá polovina připadla klášteřu svaté Kláry v Opavě.

³⁹ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 26.

Olomouci nacházející se v husitském obležení.⁴⁰ K oné pomoci i dalším osudům Jana VI. z Kravař za husitství dodává více Válka.⁴¹

V roce 1433 či na počátku roku 1434 zemřel Jan VI. z Kravař a ve své závěti ze dne 17. března 1433 za dědice stanovil Ctibora z Cimburka a na Dřevohosticích, jenž spolu se starojičínským panstvím obdržel též panství rožnovské i štramberské. Ta měl prodat a z utržených peněz splatit dluhy. Tak se začalo rozpadat ohromné dominium. Po jeho smrti se majitelé střídali, a to až do roku 1500, kdy získali panství bratři Jan, Viktorín, Jiří, Bartoloměj a Bernard z Žerotína, páni na Fulneku, kteří panství vlastnili dlouhých 124 let. Jejich znakem je na červeném štítě černý korunovaný dvouocasý lev ve skoku stojící na stříbrném kamenném trojvrší.⁴²

Roku 1618 vypuklo české stavovské povstání. Ačkoliv zůstávala Morava zpočátku stranou především díky osobnosti Karla st. ze Žerotína, přece jen se koncem roku 1619 přidala. Většina šlechticů, včetně nekatolíků, ale zůstala neaktivní. Starojičínské okolí do této doby válku příliš nepoznalo. Vpád snad 3000 až 4000 kozáků, zvaných Lisovčiků, kteří byli najati z Polska se svolením polského krále Zigmunda III. na pomoc císaři Ferdinandovi II., byl sice nemilým překvapením⁴³, ale okolo Starého Jičína se jen prohnali.⁴⁴

Osudová bitva na Bílé hoře 8. listopadu 1620 přinesla porážku českých stavů. Nicméně teprve počátkem následujícího roku počala vojska císaře Ferdinanda II. obsazovat severovýchodní Moravu.⁴⁵

Během této doby došlo také ke změně majitele panství. Posledním Žerotínským pánem na hradě byl císařský protivník Vilém Bedřich z Žerotína, který byl cestou milosti zbaven pouze svých statků.⁴⁶ Starojičínské panství připadlo do císařské správy a na konci roku 1624 se novým majitelem stal Mikuláš, hrabě Frankopan z Tržacu.⁴⁷

Dánské oddíly obsadily pevně starojičínský hrad 29. listopadu 1626. Začátkem nového roku pod vedením dánského velitele v Opavě Jáchyma Mitzlafa zaútočili

⁴⁰ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 36-37.

⁴¹ Válka, Josef: Husitství na Moravě : Náboženská snášenlivost : Jan Amos Komenský. Brno 2005, s. 81 – 109.

⁴² Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 28-34.

⁴³ Na svých koních zběsile projeli celou východní a jihovýchodní Moravou a směřovali na Vídeň. Cestou vraždili, loupili, hanobili ženy, mučili obyvatele, zakládali požáry i vykrádali panská sídla

⁴⁴ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 70.

⁴⁵ Tamtéž, s. 71-72.

⁴⁶ Stání okresní archivu (dále jen SOkA) Starý Jičín, fond MNV Starý Jičín - Pamětní kniha městyse Starého Jičína, díl 2., s. 11.

⁴⁷ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 73.

a rovněž obsadili také sousední město Nový Jičín. S napadením Dány se musel vypořádat Albrecht z Valdštejna, který jim ve Slezsku zatarasil přístupové cesty. Z jihu na ně útočily císařské oddíly vedené generálem Marradasem. Dánové tím byli poněkud zaskočení a opouštěli své pozice.⁴⁸

Postupně začalo nabírat císařské vojsko síly a vytlačovalo dánské posádky na sever k Opavě a do Horního Slezska. Také oddíly usazené v Novém Jičíně musely město opustit. Císař jej obsadil 17. července 1627. Dánské praporečky přesto stále ještě vlály na starojičínském hradě a to do prvního císařského výstřelu. Poté se dánská pěchota rychle vzdala a byl jí umožněn odchod. Na hradě byl dočasně zřízen vojenský špitál.⁴⁹

Nový majitel Mikuláš Frankopan získal zpustošené panství a navíc zde stále pobývaly vojenské jednotky, které panství dále oslabovaly, nelze se tudíž divit, že měl s držbou neustálé problémy.⁵⁰

V letech 1642 až 1643 se také na starojičínském hradě usadila švédská posádka, a sice od června do listopadu 1643, poté se hradu zmocnili císařští vojáci.⁵¹ Ke střetnutí Švédů s císařskou armádou došlo zřejmě ke konci srpna roku 1643 přímo u Starého Jičína. Podle všeho za tím stál generál hrabě Puchheim, který se pohyboval v okolí Kroměříže a Kojetína a kterému byl dán rozkaz vypravit se do Slezska. Tím měl přimět Švédy utábořené u Holešova, aby se za ním vydali. Zdá se, že tato lest vyšla, neboť Torstenson skutečně Puchheima sledoval až ke Starému Jičínu. Bohužel však pro Puchheima, kterému se podařilo dostat se k Opavě snad jen se třetinou svých vojáků. Torstenson pak následně počátkem září vydal rozkaz, v němž kromě Nového Jičína měla být také další místa Plumlov, Holešov, Přerov a Lipník úplně odzbrojena a jejich opevnění zbourána.⁵² Císařské oddíly držely hrad po celý rok 1644, poté sem opět vtrhla švédská vojska pod vedením Königsmarka, později Wittenberga, a hrad držela až do podzimu roku 1646. O jejich dalším pobytu

⁴⁸ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 101-102.

⁴⁹ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 74.

⁵⁰ Tamtéž, s. 75-77 - S okolními moravskými držiteli nevycházel v dobrém. Nestaral se o moravské záležitosti, nechodil na sněm, daně i zemské přirážky nechtěl platit, na úřední výzvy odmítal reagovat a neustále se vymlouval na obtížnost dojíždění, neboť většinu času pobýval v Chorvatsku. Rád si půjčovat, o vrácení ale již nedbal. Problémy se záhy vyskytly. Pro odlehlost panství od ostatních Frankopanových statků svěřil správu úředníku Pavlu šl. Hirnbeinovi z Amberga, o kterém víme, že zde hospodařil nepřetržitě od roku 1626 10 let, ovšem spíše pro sebe. Mezi ním a Frankopanem proto vznikaly četné spory, obvinění se však Hirnbeinovi podařilo vyvrátit. Když však byl nakonec Frankopan pohnán před zemský soud, úmyslně se na jednání nedostavil

⁵¹ Tamtéž, s. 77.

⁵² Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 109.

není mnoho známého. Jisté je, že po vyhlášení vestfálského míru roku 1648 si všichni obyvatelé oddechli.⁵³ K tomu opět více Jurok. Švédsko vojsko své posádky drželo až do počátku července 1650. Teprve pak ve všech kostelích zaznělo na rozkaz císaře Ferdinanda III. slavnostní *Te Deum* na oslavu vítězství. Třicetiletá válka tak konečně skončila.⁵⁴

Mikuláši Frankopanovi zůstalo panství Starý Jičín až do roku 1651, kdy přešlo exekucí na Hoffmanny z Grünbüchlu. Novým pánem na hradě se stal Wolfgang Friedrich Hoffmann, syn Wolfganga Hoffmanna. Ačkoliv byl tento rod luteránského náboženství, zůstal stát věrně po boku císaře. Nicméně nový majitel ještě téhož roku přestoupil v Římě k římskokatolickému vyznání.⁵⁵

Bohužel, zákeřná nemoc brzy udeřila. Roku 1664 zemřel Wolfgang Friedrich Hoffmann spolu se svou manželkou na černé neštovice. Zůstaly po něm dvě dcerky, jimž se stal poručíkem moravský zemský hejtman Ferdinand z Dietrichsteina. Kromě správy panství se ujal i jejich výchovy. Starší Jana Marie Xaverie, jíž připadlo právě starojičínské panství spolu s dalšími několika statky, se stala manželkou Jiřího z Dietrichsteina, který se po její brzké smrti o majetek staral. Dietrichsteinové zastávali názor, že hrad je střediskem pouze prostředně velkého panství. Pouštět se do nákladných oprav bylo tedy zbytečné a nežádoucí. Žádná vrchnost zde již přece sídlit nebude. Zmínka z roku 1667 uvádí, že v tuto dobu je již hrad neobyvatelný.⁵⁶

Expanzivní politika Osmanské říše vedla roku 1663 k dalšímu napadení Habsburské monarchie. Tehdy se Turci do kraje pod Starojickým kopcem nedostali. Ovšem při dalším střetnutí v roce 1680 měl hrad naposledy posloužit coby vojenská pevnost hájená domobranou. Nakonec však od tohoto záměru bylo upuštěno a Turci se zřejmě spokojili s dobytím města Frenštát pod Radhoštěm. Další válečné střetnutí se ve zdejším kraji stalo až za vlády Marie Terezie ve válkách o rakouské dědictví s Pruskem vedené od roku 1740,⁵⁷ které byly ukončeny dne 15. února 1763 uzavřením tzv. hubertsburského míru.⁵⁸

O vzdálené starojičínské statky nejevila rodina Dietrichsteinů příliš velký zájem, a proto již roku 1682 uvažovala o odprodeji. K tomu nakonec došlo roku

⁵³ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 78.

⁵⁴ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 111.

⁵⁵ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 80-81.

⁵⁶ Tamtéž, s. 82-85.

⁵⁷ Turek, Adolf: Od válek husitských do roku 1848. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 1. svazek. Nový Jičín 1997, s. 89.

⁵⁸ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 125-128.

1706. Kupujícím se stal Antonín svobodný pán Zenon z Dannhausenu, jehož rod pocházel z Benátska.⁵⁹ Více k tomuto rodu najdeme v díle Maška.⁶⁰

Díky nezájmu předchozích majitelů se hrad stal pro novou rodinu neobyvatelný. Navíc k hradu vedla pouze úzká strmá cesta a do hradu bil často blesk. Z těchto důvodů se rozhodl Antonín Zenon vystavět v letech 1724 až 1726 přímo v městečku pro rodinu pohodlný zámek obrácený krytou pavlačí ke kostelu. Avšak hrad zůstal osídlen i nadále. Bydlel zde Antonínův syn Václav, když roku 1745 převzal panství. Spolu s ním hrad obýval i jeho bratr Jan Jiří věnující se duchovní činnosti.⁶¹

Poslední majitel z rodu Zenonů byl Václavův bratr Šebestián. Když panství přebíral, a to i se všemi dluhy a závazky, jistě netušil, že zmíněné pohledávky do pěti let nevyrovná. Roku 1772 byl nucen celý velkostatek, městečko Starý Jičín i ostatní vsi prodat Kristiánu Augustovi hraběti Seilernovi-Aspangovi, po něm se majitelem stal Josef Jan Seilern roku 1829. Protože však umíral bezdětný, odkázal svůj majetek Karlu Maxmiliánu Seilernovi.⁶² K němu více uvádí Mašek.⁶³

1.3 Vývoj v letech 1848 až 1945

Revoluce v letech 1848 až 1849 v Habsburské monarchii souvisí s hospodářským růstem, demografickými změnami a především s bojem za emancipaci národů či snad dokonce samostatnost. Začala v březnu ve Vídni a krátce na to se zprávy o ní dostaly i do starojičínského regionu. V jednotlivých městech byly zřízeny oddíly národní gardy. Jejich účinnost nebyla příliš velká,

⁵⁹ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 86.

⁶⁰ Mašek, Petr: Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, 2. díl N-Ž. Praha 2010, s. 491-492 - Kaspar Anton Zeno (Antonín) a jeho strýc Georg Zeno byli do českého rytířského stavu povýšeni roku 1705 s predikátem na Dannhausenu. Antonín Zenon působil jako vojenský rada olomouckého biskupa Karla z Lothringenu a byl také přísedícím královského soudu v Brně. Také jeho syn Šebestián, pozdější spolujahel starojičínského panství, zastával významné politické místo jako přísedící zemského soudu na Moravě.

⁶¹ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 87.

⁶² Tamtéž, s. 88-90.

⁶³ Mašek, Petr: Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, 2. díl N-Ž. Praha 2010, s. 210-211 - Roku 1849 oženil s hraběnkou Marií z Hardeggu, spolujahelkou panství a zámku Milotice u Kyjova, čímž byla založena rodová tzv. milotická větev Seilernů. Věnoval se chemicko-zemědělským výzkumům, jejichž výsledky pak úspěšně aplikoval v praxi. Za tím účelem založil pokusnou stanicí na svém statku v Přílepech. Hlavní sídlem byl zmíněný zámek Milotice u Kyjova, roku 1913 získal vydražením vnuk Karla Maxmiliána Ladislav Seilern zámek v Krásně nad Bečvou (dnes součást Valašského Meziříčí), který se stal jejich sídlem letním.

nicméně v Novém Jičíně se podílela na potlačení dělnických nepokojů. S postupem industrializace se do měst, kde průmyslové podniky vznikaly, stěhovalo stále ve větším počtu venkovské obyvatelstvo, pro které však záhy nebyla pracovní místa, a rostla tak nezaměstnanost. Ve městech kromě dělníků žily také vzdělané vrstvy učitelů, studentů, lékařů či novinářů, které se staly šířiteli liberálních myšlenek o svobodě a práv každého jedince. Ačkoliv císař přislíbil ustanovení konstituce, po potlačení revoluce však nastal návrat k absolutismu. K trvalým výdobytům revoluce přesto zůstalo zrušení vrchnostenských zásad.⁶⁴

V této době se také začalo probouzet národnostní cítění, které se projevilo zejména ve školství a v kultuře. Počaly se zakládat nejprve národně vzdělávací spolky, později také kulturní či tělovýchovné. Vůbec prvním spolkem ve Starém Jičíně byla Občanská beseda založená roku 1869. Následovala tělocvičná jednota Sokol v roce 1896, v té době první v kraji. Také nesměl chybět sbor dobrovolných hasičů v roce 1882 a sirotčí spolek v roce 1912, jakýsi předstupeň okresní péče o mládež pro soudní okres Nový Jičín. Nejstarším peněžním ústavem v kraji se stala Občanská záložna založená v roce 1872. Za jejím zrodem stáli rolník Josef Lacina, řídící učitel ve Starojické Lhotě Jan Schindler, kaplan P. Josef Vytopil, též hostinský ve Starém Jičíně Alois Glogar a konečně valašskomeziříčský advokát JUDr. Alois Mikyška⁶⁵. Činnost záložny se zasloužila zejména o hospodářské povznesení celého starojičínského kraje, finančně se podílela na četných národních i sociálních aktivitách, jednalo se například o pravidelné příspěvky chudým žákům či podporu místní hospodářské školy.⁶⁶ Celkem se v průběhu času ustanovilo na 12 spolků, kromě výše uvedených zde působily: Živnostenské společenství pro Starý Jičín a okolí, křesťanský dělnický spolek Budoucnost, odbor Jednoty Lidumilů, Sdružení venkovské omladiny, Místní odbor ústřední matice školské, Místní odbor okrašlovací, Orel a Spolek vojenských vysloužilců na Starém Jičíně založený v roce

⁶⁴ Bakala, Jaroslav: Dějiny Novojičínska. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 1. svazek. Nový Jičín 1997, s. 103-104.

⁶⁵ V roce 1863 přišel do Valašského Meziříčí a jako první český advokát si zde otevřel advokátní kancelář. Svým působením, nesmírnou ctížádostí a vysokými ambicemi ovlivňoval čtyři desítky let v celém valašském regionu kulturní, ale především politické dění, stal se starostou města a později také poslancem zemského sněmu. Ve městě založil několik spolků – Sokol, Měšťanská beseda či Musejní společnost, i škol – gymnázium 1871 a škola pro zpracování dřeva 1874. V roce 1864 založil v Meziříčí Občanskou záložnu, která na počátku 20. století zkrachovala a vedla k ožebračení mnoha obyvatel Valašska. Tento krach Mikyška neunesl a v roce 1903 spáchal sebevraždu.

⁶⁶ Hubálek, Miloš: Krásné Starojicko vás srdečně zve! In: Sborníček k okresním oslavám 100. výročí zrušení roboty 1848 – 1849, zvláštní příloha 10. ročníku vlastivědného sborníku Kravařsko. Nový Jičín 1948, s. 28-33.

1887.⁶⁷ V květnu roku 1923 se uskutečnila ustanovující valná hromada odboru Klubu československých turistů. Celkem se přihlásilo 28 členů, z nichž předsedou se stal správce školy v Petřkovicích František Urban, místopředsedou Alois Kittrich a jednatelem starosta Starého Jičína Viktor Hájek.⁶⁸

Dne 16. dubna 1899 byl sepsán protokol při všeobecném shromáždění celé starojičínské obce k projednání stavby vodovodu, „*anžto potřeba vody v celé obci se dokázala, tehdy aby se tento vodovod na celou tady politickou obec zařídil.*“ K projednání se sešlo celkem 36 občanů a téměř všichni tito přítomní hlasovali pro (35 ano, 1 se vyjádřil proti stavbě vodovodu). Dále byla sestavena pětičlenná komise, která měla prozkoumat místnosti v obci, které by byly vhodné pro zřízení nádržek a hydrantů, a 3 občané spolu s obecním sluhou dostali za úkol změřit délku vodovodu. Ovšem mělo být obecní představenstvo písemně informováno. O stavbě vodovodu se přitom mluvilo už několik let. Obsáhlý spis se věnuje mimo jiné prodeji pozemků, získávání povolení nejen k samotné stavbě, ale především k získání půjček a úvěrů, neboť taková stavba byla finančně velmi náročná, obce všeobecně si museli peníze vypůjčit a to pak většinou vedlo k mnohaletému zadlužení. Stavbou vodovodu byla pověřena firma Haldek a Bumpel, vídeňská firma Dr. Max a Dr. Adolf Jolles provedla chemicko-bakteriologickou zkoušku zdrojů vody a 25. listopadu roku 1902 proběhla za přítomnosti obecního představenstva kolaudace nového vodovodu.⁶⁹

Roku 1905 Karel Maxmilián zemřel. Starojičínské panství společně zdělili jeho dva synové starší František Karel a mladší Julius (otec výše zmíněného Ladislava Seilerna). Následujícího roku velkostatek rozdělili. Nově vytvořený velkostatek Hostašovice se dvorem v Porubě si ponechali, zbývající část odkoupil dr. Bedřich Deym hrabě ze Stříteže.⁷⁰ Opět více uvádí Mašek.⁷¹

Nový majitel dr. Bedřich Deym se svou rodinou většinu času trávil ve Starém Jičíně. Pro své demokratické smýšlení, zastávání českých zájmů, např. zrovnoprávnění češtiny s němčinou či zřízení české a německé univerzity na Moravě, i zasazování se o zlepšení dělnických poměrů byl nový hrabě u obyvatel

⁶⁷ SOKA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 2 – Pamětní kniha rodiny Al. Kittricha.

⁶⁸ Tamtéž, s. 67.

⁶⁹ SOKA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, karton č. 2, inv. č. 32 – Stavba a údržba vodovodu.

⁷⁰ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 91,94.

⁷¹ Mašek, Petr: Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, 1. díl A-M. Praha 2008, s. 178 - Tento poslanec rakouské říšské rady a českého zemského sněmu byl vnukem zakladatele rodové větve Bedřicha Deyma. Stal se předním členem české státoprávní šlechty, která se postavila vůči vídeňské vládě. Když byla roku 1918 vyhlášena samostatná československá republika, nabídnul svůj pražský palác v Jindřišské ulici Národnímu výboru.

Starého Jičina a okolí velmi oblíben. Na hradní zřícenině umožnil, aby zde různé spolky pořádaly oslavy, chtěl zříceninu opravit. Vypracované plány pomýšlely na velkolepou obnovu hradu. Kromě zabezpečovacích prací mělo dojít ke zřízení vyhlídky a opravy věže u brány, jež měla být obyvatelnou a měla se zde zřídit hostinská místnost. Zde se ovšem narazilo na zamítavou odpověď při žádosti o udělení hostinské koncese. Rovněž komise pro ochranu památek ve Vídni neprojevovala takové nadšení jako pan hrabě. Finančně pomoc přislíbila, ale pouze na zajištění stavebních pozůstatků. Konec všem plánům přineslo vypuknutí světové války a následný zábor velkostatku roku 1921 z důvodů pozemkové reformy.⁷²

Zpráva o zavraždění rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželky Žofie v Saraveju v Bosně uhodila jako blesk z čistého nebe. Vyhlášení války Srbsku 28. července 1914 na sebe nenechalo dlouho čekat. Při mobilizaci byli v prvním roce války 1914 odvedeni vojíní staří od 18 do 42 let, ale již v září 1915 museli nastoupit také muži v letech 42 až 50. V lednu téhož roku byl povolán ročník 1895, hned v únoru ročník 1896 a v červenci ročník 1897. Ročník 1898 nastoupil v květnu 1916, ročník 1899 v březnu roku 1917 a poslední ročník 1900 v lednu 1918.⁷³

Kolik mužů nakonec bylo odvedeno celkem, se, bohužel, nepodařilo zjistit. Z knih věnujících se vojenské evidenci se dochovaly až ty z období po první světové válce. Také mezi spisy najdeme seznamy odvodem povinných, avšak ty končí rokem 1908. Snad ze zápisů v pamětních knihách můžeme odhadovat, že odvedeno bylo okolo 130 osob, z nichž ve světové válce položilo svůj život celkem 17 mužů ze Starého Jičina.⁷⁴

Mezi lidmi se již od vypuknutí války objevil strach z nedostatku potravin, který se velmi záhy ukázal jako oprávněný. Kritická situace zavládla v oblasti zásobování a dodávání či odvodu zemědělských produktů. Také Starý Jičín byl válkou silně zasažen – nucené odvody, zabavování z moci úřední, přidělový systém na nejnужnější položky, černý obchod, stanovování cen na zboží, které stejně není k dostání, sbírky šatstva, především zimního, vlny, zvířecích chlupů... Prodej dobytka, především krav, se prováděl na základě povolení okresního hejtmantství v Novém Jičíně

⁷² Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 94-95.

⁷³ SOkA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 1 – Pamětní kniha o událostech městečka Starého Jičina za světové války v letech 1914 až 1919.

⁷⁴ Tamtéž; fond Místní národní výbor (dále MNV) Starý Jičín – Pamětní kniha městyse Starého Jičina, s. 24.

a prodávalo se vojenské správě. Proti veškerým zásahům nadřízených úřadů se obec jistě bránila, např. posíláním žádostí o snížení dodávek, o zvýšení přidělů, zejména mouky, brambor, jáhel, ale později i otrub a dalších krmiv pro dobytek, o zvýšení výseku dobytka. S blížícím se koncem války se situace stávala kritičtější.⁷⁵

Samotné zásobování obyvatel řešila každá obec po svém, většinou se jednalo o lístkový systém týdenní či čtrnáctidenní. Na lístky byl vydáván především chléb, jehož váhová hodnota se postupně měnila. První chlebové lístky se ve Starém Jičíně objevily až 9. ledna 1916 a od března se vydávaly na 14 dní. Stejně tak se postupovalo i s přiděly mouky. Postupně se přidělový systém rozšířil i na další nezbytnosti, např. cukr (tzv. cukřenky byly zavedeny v březnu roku 1916 vždy na měsíc), káva, tuk, petrolej, svíčky. Ačkoliv byly na mýdlo počátkem října roku 1917 ustanoveny mýdlenky, které platily na 4 měsíce, nebylo k dostání ani mýdlo ani mýdlový prášek. V červenci 1918 nakonec došlo na tzv. tabačky pro kuřáky. Kromě obilí, sena, slámy aj. se sbíraly kovy. V červnu roku 1916 byl ve škole proveden sběr olova, cínu a zlatého zboží. Následovaly měděné kotle, střechy, vedení u hromosvodů, mosazné hmoždíře i kliky, cínové svícny a píšťaly u varhan. Ze Starého Jičína byly zabaveny celkem 4 zvony z kostela sv. Václava (pouze ten nejstarší z roku 1579 zasvěcený patronu české země zůstal ušetřen). Podobně jako jinde se i zde sbíral ostnatý drát, měděné kotle, mosazné hmoždíře i chlupy z koňského a rohatého dobytka, z nichž se později vyráběly plsti a používaly se jako přísady při výrobě koňských houní.⁷⁶

Ve Starém Jičíně, který se během války stal centrem českého smýšlení, se konala 5. července 1918⁷⁷ protirakouská manifestace. Okresní hejtmanství nepovolilo její uskutečnění přímo na náměstí, tak se účastníci shromáždili na zahradě hostinského pana Hermana. Demonstraci si nenechalo ujít na 3 000 obyvatel českých obcí na Novojičínsku. Tímto aktem se lidé chtěli slavnostně připojit ke státoprávním vyjádřením ze 30. května 1917, 6. ledna a 13. dubna 1918.⁷⁸

Ze zápisů v kronice můžeme číst dále: „*Za zvláště slavnostní, vlastenecké nálady přiblížily se místní hody svatováclavské. V neděli 29. září 1918 sloužena byla*

⁷⁵ SOkA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 1. – Pamětní kniha o událostech městečka Starého Jičína za světové války v letech 1914 až 1919.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ SOkA Nový Jičín, fond Okresní úřad Nový Jičín, kart. č. 24, ev. č. 3672; SOkA Nový Jičín, fond archiv obce Starý Jičín, inv. č. 1 – Pamětní kniha o událostech městečka za světové války v letech 1914 až 1919, s. 108.

⁷⁸ Severa, Václav: Vlastivěda moravská. Okres Novojičínský. Brno 1933, s. 99.

*slavná mše sv., před níž měl kázání mladý kněz P. Slavík z Loučky. Ten výstižně pojednal o nyní veřejnosti hýbající touze po novém československém státě a po ukončení této strašné války. Tato touha byla obzvláště dána najevo, když po mši rozléhala se poprvé ve zdejším kostele naše velebná hymna 'Kde domov můj?'*⁷⁹

Neméně radostná byla také zpráva o kapitulaci Rakouska-Uherska, která do Starého Jičína dorazila ve středu 30. října 1918. Ihned se začaly odstraňovat symboly habsburské říše, zejména se sundávali plechoví orli z hostinců, trafik, poštovních úradů, nebo se přepečlivě zatírali barvou. Na kostele, škole i dalších budovách zavlály prapory vybarvené červeno-modro-bílou trikolorou. Ještě téhož dne večer byl uspořádán průvod městem s pochodněmi a za zvuků hudby. Průvod prošel celé město, až dorazil na náměstí k soše svatého Jana Nepomuckého, kde již čekal starosta obec Alois Kittrich, který členy průvodu přivítal jako občany československého státu. Dále na tomto místě promluvil ředitel obecné školy Vladimír Pospíšil i farář P. Václav Vlach. Na závěr všichni zúčastnění zazpívali *Kde domov můj?*. Oslava nového státu pokračovala 3. listopadu, kdy se konala ve Starém Jičíně národní slavnost, jíž se zúčastnili představení obcí, spolků i prostí občané ze širokého okolí.⁸⁰

Na rozkaz vrchního vojenského velitelství v Moravské Ostravě byla zřízena 12. listopadu 1918 stanice vojenského velitelství, jež své sídlo našlo v budově hostince Aloise Glogara. Velitelem se stal zdejší učitel poručík Viktor Hájek. Pod toto velitelství spadaly i okolní obce. Z těchto obcí se okamžitě dobrovolně přihlásilo 50 vojáků a během prvního týdne jejich počet vzrostl na 250. Vojákům byl přidělen každých 10 dní žold ve výši 8 K denně bez stravy. Následující den po ustanovení vojenského velitelství bylo 20 vojáků vysláno do Nového Jičína.⁸¹ Ačkoliv, jak už jsme výše uvedli, byl Starý Jičín centrem českého smýšlení, tak na území Novojičínska byla silná německá menšina, která pochopitelně vyhlášení samostatného Československa přijímala se značným odporem. Německé politické strany se odmítly hlásit k nové republice a prohlašovaly ta území severní Moravy a Slezska, kde si udržovaly stále mocenskou převahu, za součást tzv. Německého

⁷⁹ SOKA Nový Jičín, fond archiv obce Starý Jičín, inv. č. 1 – Pamětní kniha o událostech městečka za světové války v letech 1914 až 1919, s. 115;

⁸⁰ Severa, Václav: Vlastivěda moravská. Okres Novojičínský. Brno 1933, s. 99-100; Baar, Emil: Jak jsme prožili státní převrat na Starém Jičíně. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník východní Moravy, roč. 7, č. 1, 1937, s. 22-23.

⁸¹ Baar, Emil: Jak jsme prožili státní převrat na Starém Jičíně. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník východní Moravy, roč. 7, č. 1, 1937, s. 23.

Rakouska, jehož zemským celkem se měla stát provincie Sudetenland zahrnující německé oblasti severní Moravy, Slezska i východních Čech. Němci utvořili své ozbrojené složky – Volkswehr, pomocí nichž se pokusili začlenit část Novojičínska do provincie. Tento vzdor byl zlomen právě díky nově ustanoveným vojenským jednotkám. Podporou jim byly ozbrojené sbory českého obyvatelstva – národní gardy. Společně obsadili nejen Nový Jičín, ale také Fulnek, Odry a Bílovec a nastolili tak cestu k zavedení československé státní moci.⁸²

Začátkem ledna roku 1929 zemřel v Praze na následky automobilové nehody dr. Bedřich Deym hrabě ze Stržiteže. Starý Jičín odkázal svým pěti dcerám, navíc zde měla své místo také svobodná Deymova sestra Charlotta. Pokud by se měl velkostatek prodat, tak pouze se souhlasem vdovy a s předkupním právem pro syna, ježž podle závěti obdržel velkostatek Nemyšl na Tábořsku. Bohužel, kromě nepatrných dluhů a nedoplatek na daních vážly na dědictví obrovské hypotéky. Pozůstalost se projednávala až do začátku německé okupace.⁸³ Ve Starém Jičíně zůstala bydlet třetí Deymova dcera Gabriela, která byla provdána za bankovního úředníka v Novém Jičíně barona Karla Kasta z Ebelsbergu. Zámecky upravenou arendu obývali v německém duchu až do roku 1941, kdy vyhořela. K tomu více se dočteme v kronice: „*Hasičstvo tak 'hasilo', že budova úplně shořela.*“⁸⁴ Zbyly pouze čtyři ohořelé zdi, které nechala majitelka zastřešit. Chtěla zde zřídit malý přízemní byt, ale v dokončení zabránil konec druhé světové války.⁸⁵

Dříve než přistoupíme k poslednímu období v historickém vývoji obce, ke druhé světové válce, ještě bychom rádi učinili několik poznámek k obecnímu majetku. Ze zachovalého spisu k obecnímu inventáři můžeme zjistit, jakými nemovitostmi obec disponovala před první světovou válkou. V roce 1911 obec vlastnila jednu roli zvanou „*za humny*“ o velikosti 21 arů, z níž získávala peníze do obecní pokladny prodejem trávy. Dále do jejího majetku spadaly dvě zahrady o celkové výměře necelé 3 ary, které využíval správce školy. Konečně vlastnila obec ještě pastvinu taktéž zvanou „*za humny*“ o rozloze 2 ary a 78 m², jejíž tráva se opět každoročně prodávala a utržené peníze putovaly do obecní poklady. Odhadní cena

⁸² Baar, Emil: Jak jsme prožili státní převrat na Starém Jičíně. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník východní Moravy, roč. 7, č. 1, 1937, s. 116-117.

⁸³ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 95-96.

⁸⁴ SOKA Nový Jičín, fond MNV Starý Jičín – Pamětní kniha městyse Starého Jičína, s. 114.

⁸⁵ Havlíček, Jan: Osud panského sídla na Starém Jičíně. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník., roč. 8, č. 2-4, 1946, s. 23.

všech čtyřech pozemků činila 470 tehdejších korun. Z inventáře se dále dovídáme, že obci patřily ještě další nemovitosti, a sice dvě parcely ve Vlčnově využívané pro pořádání trhů, dále parcela ve Starém Jičíně, která byla prodána, a cesty, o něž se obec musela starat a udržovat je a jež „*nenesou žádného užitku*“.⁸⁶ Obecní inventář po válce v roce 1926 v důsledku provedené pozemkové reformy trochu pozměněn. Nacházíme zde dvě pastviny a jedno pole v katastru Starého Jičína, jichž se využívalo jako parky a tudíž z nich nebylo žádného užitku. Na území Vlčnova obec vlastnila pastvu a pole, které sloužily částečně jako dětské hřiště a částečně jako tržiště. Dále obec disponovala stavební parcelou, kde měla obec vystavěnu šopa s přístavbou. Šopa se využívala pro obecní náradí, přístavba sloužila coby obecní chudobinec.⁸⁷

Území Novojičínska patřilo k těm národnostně smíšeným. Mezi Čechy a Němci, kteří zde vedle sebe žili po celá staletí, začalo docházet na konci 19. století k třenicím. Na jedné straně bylo české obyvatelstvo, které si v duchu nacionálních tradic začalo uvědomovat svou příslušnost a svá práva na vlastní řeč i stát, na druhé straně působila vládnoucí německá třída, která svou nadřazenost považovala za samozřejmou, a tudíž se jí odmítala vzdát. Také vyhlášení republiky roku 1918 se neobešlo bez německých protestů a vojenského zásahu, jak bylo uvedeno výše. Německý nacionalismus byl udržován ve dvou významných německých stranách⁸⁸. Pod vedením Konráda Henleina začalo vznikat nadstranické hnutí Sudetendeutsche Heimatsfront (Německá vlastenecká fronta), tvořené především sudetskými mladými Němci. Toto hnutí založilo již na počátku roku 1934 svou místní skupinu také v Novém Jičíně. Před volbami v roce 1935 se fronta přetvořila ve stranu s novým názvem Sudetendeutsche Partei, díky svým rozsáhlým volebním kampaním se stala nejsilnější německou stranou a ve volbách výrazně zvítězila.⁸⁹ České obyvatelstvo bylo odhodláno bránit republiku i za nejvyšší cenu a s obavami sledovali blížící se události

⁸⁶ SOKA Nový Jičín, fond Archiv obec Starý Jičín, kart. č. 1, inv. č. 28 – Obecní inventář.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Deutsche Nationalsozialische Arbeiterpartei – DNSAP, která se hlásila k Hitlerově NSDAP, a Deutsche Nationalpartei – DNP. Obě strany se vytvořily v době státního převratu a až do krize ve 30. letech nebyly nikterak významné či nebezpečné. V roce 1933 nastoupil Adolf Hitler v Německu k moci, stal se říšským kancléřem a spolu s ním nastoupila také jeho politická ideologie – nacismus. Tato skutečnost povzbudila obě německé strany k otevřenému boji se státní mocí, jež však vedla k zákazu NSDAP a k pozastavení činnosti DNP.

⁸⁹ Hanák, Jan: Historická reminiscence na léta okupace v okrese Nový Jičín. In: Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín, Budík, Arnold, Chobot, Karel. Nový Jičín 1998, s. 7-9.

Zprávu, že starojičínský kraj bude zabrán v tzv. pátém okupačním pásmu (čtvrté okupační pásmo tvořily čistě německé okresy na severu Moravy a ve Slezsku, zvané Sudetenland, páté byly oblasti s nadpoloviční většinou německého obyvatelstva) a stane se tak součástí Hitlerovy Velkoněmecké říše, čeští obyvatelé jednotlivých vesnic přijali se zděšením, Němci naopak s velkým nadšením a 10. října 1938 jásavě vítali přicházející německé vojsko.

Někteří se pro svou záchranu přestěhovali do vnitra Československa, jednalo se především o státní zaměstnance, učitele, lékaře i studenty či učně⁹⁰, většina očekávala, co nastane dál. Byli však i tací, kteří se rozhodli situace zvrátit. Václav Podzemný⁹¹ spolu s řídícím Mališem sepsali jménem obcí Starý Jičín, Vlčnov, Loučka, Hůrka, Bernartice, Jičina, Starojická Lhota a Palačov telegramy, jejichž obsahem byl zásadní protest proti zabrání ryze českých obcí do německé říše. Dodejme, že tito dva aktivisté neměli od jmenovaných obcí žádné pověření. Telegramy byly odeslány na ministerstvo vnitra a ministerstvo zahraničí. Starosta Starého Jičína Ferdinand Urban sepsal podobný protest, který jednotliví představení výše zmíněných obcí podepsali. Poté se měla tato listina dopravit buď do Olomouce, nebo do Brna. Zda se tak stalo, není známo.

O několik týdnů později probíhala v Hranicích porada, na které bylo sestaveno memorandum, jež měli podepsat všichni důvěryhodní Češi, neboť Němci se už na starojičínském území roztahovali. Znění memoranda bylo následující: „*Naše obec je od pradávna česká, proto my, její občané, nechceme býti připojeni k Německé říši a žádáme podle práva sebeurčení, abychom byli připojeni k Československé republice.*“ Memorandum mělo být vyhotoveno dvakrát, jedna verze byla odeslána do Hranic, druhá měla být předána delimitační komisi, až přijde vyměřovat nové hranice německé říše. Než však komise přišla, Němci už měli postavené kulometry a hranice stanovené podle svého na přání barona Kasta⁹². Ani tentokrát se však Václav Podzemný se svými vlasteneckými druhy nevzdal a nadále kontaktovali delimitační komisi, na kterou se obraceli také rodáci i cizí lidé znající Starojičínsko, aby vyprosili propuštění z německého záboru. To se nakonec přece podařilo a ono

⁹⁰ Hanák, Jan: Historická reminiscence na léta okupace v okrese Nový Jičín. In: Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín, Budík, Arnold, Chobot, Karel. Nový Jičín 1998, s. 9-10.

⁹¹ Pozdější předseda místního národního výboru pro Starý Jičín a Vlčnov.

⁹² Manžel Gabriely, dcery Bedřicha Deyma ze Stříteže.

propuštění mělo přijít 10. března 1939.⁹³ K tomu ovšem Hanák uvádí, že již 24. listopadu byla hranice definitivně upravena a to tak, že Starý Jičín spolu s dalšími 8 českými obcemi Bernartice, Hůrka, Libhošť, Loučka, Palačov, Rybí, Štramberk a Vlčnov zůstanou v okupovaném území.⁹⁴ O několik dní později, 15. března téhož roku, byl nad zbytkem Československé republiky, po odtržení pohraničí Mnichovským diktátem, vyhlášen Protektorát Čechy a Morava, znamenající německou okupaci celého území československého státu.

Již 11. října 1938 začali Němci uplatňovat nový pořádek. Byla zavedena říšská marková měna v poměru k české koruna 1 RM za 8,30 K, jejíž platnost skončila už 15. listopadu. Němci na obsazeném území získali říšské občanství⁹⁵.

Jako na mnoha jiných místech i zde se rušily české nápisy na školách a kostelích, názvy českých obcí, české vývěsní štíty. Všechny české spolky, kromě hasičů, byly zrušeny, knihovny byly uzavřeny, prodej českých knih či časopisů byl zastaven. Jediným úředním jazykem se stala němčina. Mnohé české školy byly zavřeny.⁹⁶

Válečné události stále více posilovaly odpor českého obyvatelstva vůči německým okupantům, který se projevoval zejména zanedbáváním pracovních povinností, sabotážemi, nezájmem o práci a na příhodných místech i ozbrojenými akcemi. Ze Starého Jičína položili ve druhé světové válce své životy: jeden zahraniční voják František Bezděk (nar. 1919) a jedna oběť fašismu a války, a sice Jiří Novák (nar. 1922), jenž byl za svou odbojovou činnost ve Zlíně popraven 20. října 1942 v Praze.⁹⁷ V příloze vydané k 10. výroční vlastivědného sborníku Kravařsko jsou však uvedena ještě další jména obětí války František Berger, úředník v Praze a Alois Bulíček, vězeňský správce ve Valašském Meziříčí.⁹⁸ Na druhé straně

⁹³ Podzemný, Václav: Starý Jičín a Vlčnov za okupace. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. 10, 1947 – 1948, s. 115-116.

⁹⁴ Hanák, Jan: Historická reminiscence na léta okupace v okrese Nový Jičín. In: Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín, Budík, Arnold, Chobot, Karel. Nový Jičín 1998, s. 10-11.

⁹⁵ Občanství Čechů bylo vyřešeno vzájemnou dohodou mezi Německem a československou tzv. druhou republikou o vzájemném optování. Němci v Československu se mohli optovat k Říši, naopak Češi v Sudetech mohli optovat k republice. Poté měla následovat výměna stěhováním. Zatímco Němci nikterak nespíchali, protože počítali, že bude obsazen zbytek Československa, Češi byli nabádáni ke zdrženlivosti, neboť republika se potýkala s velkým počtem přistěhovalců a hrozily velké hospodářské a sociální problémy.

⁹⁶ Hanák, Jan: Historická reminiscence na léta okupace v okrese Nový Jičín. In: Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín, Budík, Arnold, Chobot, Karel. Nový Jičín 1998, s. 11, 14, 17.

⁹⁷ Chobot, Karel, Budík, Arnold: Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín. Nový Jičín 1998.

⁹⁸ Hubálek, Miloš: Krásné Starojicko vás srdečně zve! In: Sborníček k okresním oslavám 100. výročí zrušení roboty 1848 – 1849, zvláštní příloha 10. ročníku vlastivědného sborníku Kravařsko. Nový Jičín 1948, s. 31.

známe také některá jména těch, kteří bojovali jako příslušníci zahraničního vojska za osvobození republiky. Ze Starého Jičína známe celkem 9 vojáků: Bulíček Alois (tady zřejmě došlo k chybě, místo Aloise Bulíčka zde mělo být jméno Františka Bezděka), Grossmann Rudolf, Klumpner Bohumil, Konopčík Jan, Kuncek František, Opluštil Karel, Rosa Josef, Seidl Raimund a Sklenička Vojtěch⁹⁹.

Osvobození přišlo nad ránem 7. května 1945 Rudou armádou. Spolu se Starým Jičínem byly toho dne osvobozeny také Hůrka, Loučka, Jičina, Starojická Lhota, Kojetín, Petřkovice, Palačov, Janovice, Heřmanice, Polouvsí a Blahutovice. Ihned po osvobození převzal správu obce šestnáctičlenný revoluční výbor, který navázal na v únoru roku 1945 ilegálně vzniklý národní výbor, jehož předsedou se stal Václav Podzemný.¹⁰⁰

1.4 Hospodářský rozvoj

Od konce 15. století a zejména v 16. století se vrchnosti intenzivně začaly věnovat lesnímu hospodářství a těžba dřeva počala být regulována, neboť od dob kolonizace lesy značně prořídly. Lidem bylo povolováno pouze sbírání drobného klestí, jinak byly vyměřeny přesné deputáty. Za Žerotínů byly lesy na starojičínském panství zejména listnaté a smíšené.¹⁰¹

Jak se zvyšoval počet obyvatel, stěhovali se lidé do vyšších poloh, kde byla odlesněná půda a lidé se zde věnovali pasení koz a ovcí. Nicméně tato půda stejně jako lesy nadále patřily vrchnosti. Poddaní měli půdu v pronájmu a dále byli vázáni platy a robotami. Toto období lze stručně charakterizovat jako období klidu, rozvoje a prosperity. Zejména se rozvíjel obchod, zemědělství a především řemesla.¹⁰² Ve Starém Jičíně víme již před třicetiletou válkou o kovářích, soukenících, tkalcích, ševcích, krejčích, řeznících, mlynáři, řemenáři, sklenáři a bednáři. Po válce byla situace, kterou vykreslují lánové rejstříky z roku 1676, následující: 9 soukeníků, 1 bednář, 1 hrnčír, 1 kovář, 1 koželužník, 3 krejčí, 1 mlynář, 1 pekař, 2 řezníci,

⁹⁹ Langer, Václav: Almanach příslušníků československého zahraničního vojska 1939 – 1945. Nový Jičín 2005.

¹⁰⁰ Kadlčík, Květoslav: Osvobozovací boje v okrese Nový Jičín. In: Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 4, 1970, s. 9.

¹⁰¹ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 57.

¹⁰² Turek, Adolf: Od válek husitských do roku 1848. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 1. svazek. Nový Jičín 1997, s. 75, 76, 78.

4 ševci, 4 tkalci. Řemeslníci se sdružovali už ve středověku do společenství – cechů především v nedalekém Novém Jičíně. Od počátku 16. století začaly vznikat cechy také v malých městech, jako například ve Starém Jičíně. Ačkoliv doklady o ceších (celkem 5) máme až teprve z 18. a 19. století, můžeme předpokládat, že již předtím, s ohledem na bohatou diferencovanost, zde cechy existovaly. Příkladem nám může být německé pečetidlo tkalcovského cechu z roku 1681. V tomto cechu byli zastoupeni němečtí řemeslníci, kteří do Starého Jičina přišli z janovického a novojičínského panství. České pečetidlo se nám dochovalo od ševcovského cechu z roku 1754, na němž je opis: „*SIGL POCTIWEHO REMESLA SEWCZIRKEHO MESTE STAREM GICZINE.*“ Ještě z pozdějších let 1773 až 1843 se uchovaly písemné doklady soukenického cechu.¹⁰³

Wolfgang Friedrich Hoffmann se snažil pozvednout hospodářskou úroveň panství, především postiženou zdlouhavými válkami a pobyty vojsk. Zakládaly se rybníky, pěstovalo se ovoce všeho druhu, včetně vlašských ořechů i hroznového vína, pro něž byly zřízeny dvě vinice přímo pod hradem. Důraz se kladl také na doplnění obyvatelstva vyliďněného městečka, zejména se jednalo o řemeslníky. Nejvíce bylo tkalců, kteří sem přišli z německých oblastí.¹⁰⁴ Tuto skutečnost dokládají německá příjmení, jako například Ehler, Ernest, Gloss, Baier, Klotz, Krumpholtz, Matzke, Hermann, Schuba, Strauss, Schneider, Schulz či Winkler¹⁰⁵, z nichž mnohá se v oblasti vyskytují dodnes – Kittrich, Glogar, Kremel.

Z trhů se v obci konali čtyři výroční a dva dobytčí. Tržní právo obec obdržela od císaře Františka I. 8. července 1793. Císař povolil tři trhy ročně, a sice: jeden trh po čtvrté postní neděli, jeden po svátku svatého Petra a Pavla a jeden před svatým Václavem. Poslední čtvrtý výroční trh byl obci povolen až později a konal se před svátkem svaté Barbory. Dobytčí trhy byly ustanoveny roku 1894 na pondělí po svatém Filipu a Jakubu a po svátku Všech Svatých. Na konci 19. století se zdejší obyvatelstvo živilo především zemědělstvím, a to na pronajatých panských pozemcích či na zakoupené půdě v sousedních obcích. Kromě toho zde najdeme i zastoupení řemesel: 3 krejčí, 3 obuvníci, 3 řezníci, 2 pekaři, 4 stolaři, 1 kolář, 1 tesařský mistr, 1 kamenický mistr, 1 pokrývač, 1 pozlacovač, 1 tkadlec, 1 zednický

¹⁰³ Chobot, Karel, Baletka, Tomáš, Chobotová, Lenka: Historie a současnost podnikání na Novojičínsku. Žehušice 2008, s. 69-70.

¹⁰⁴ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 82.

¹⁰⁵ Zemský archiv (dále jen ZA) Opava, fond Velkostatek Starý Jičín, inv. č. 36 – Pozemková kniha.

mistr, 5 kupců a 7 hostinských. Ostatní obyvatelé docházeli za prací do nedalekých novojičínských továren¹⁰⁶

Ve fondu Velkostatku Starý Jičín je poměrně bohaté zastoupení knih k lesnímu hospodářství. V knize z roku 1860 se dovídáme, že les byl tvořen 10 nesouvislými komplexy, především kolem Starého Jičina ve vzdálenosti od něj asi 1 až 4 km, a sice „*Swinetz, Haai, Hura, Hrabi, Hurkerwald, Passeka, Hlybaczek, Wrchowina, Urbanschena, Pobralka*“.¹⁰⁷ V lesním hospodářském plánu připraveném na desetiletí 1907 až 1917 se lesy rozkládaly na plochách: „*Svinec, Schlossberg (Zámecký kopec), Háj, Hůra, Hůrka, Hrabí, Paseka, Vrchovina a Pobralka*“. Celková zalesněná plocha činila 277, 2498 hektarů, přičemž největší rozlohu zabíral Háj (69 ha) a Svinec (50 ha), nejmenšími lesními celky pak byly Paseka (9 ha), Vrchovina (4 ha) a Pobralka (4 ha).¹⁰⁸

Období první Československé republiky lze charakterizovat jako období prosperity, všeobecného rozvoje a výstavby. Také ve Starém Jičíně se stavělo. Dokladem jsou spisy týkající se stavebních záležitostí jednotlivých občanů, kteří přistavovali, opravovali či rovnou stavěli nové příbytky, domy či různé kůlny. O obecním vodovodu už byla řeč výše. V roce 1927 se uskutečnila plánovaná elektrifikace, obec byla připojena k moravským elektrárnám v Ostravě.¹⁰⁹ V plánech najdeme, že se mělo stavět městské koupaliště. Podle nákresů z roku 1931 se mělo jednat o velkolepou záležitost. V roce 1936 „*konečně došlo k otevření koupaliště, které zřídil majitel zdejšího velkostatku p. Karel Kast na panském pozemku na místě sklepů pivovaru a rybníka*“. Původní místo poblíž kostela vzhledem ke své poloze nevyhovovalo. Na koupališti bylo vytvořeno zvláštní oddělení pro děti, poblíž se nacházely dřevěné kabinky a také bufet byl zřízen.¹¹⁰ Také stavba prodejny firmy T. a A. Baťa byla uskutečněna. Ve spisech Okresního úřadu Nový Jičín se dovídáme, že ohlášení jejího zřízení se stalo v roce 1932 a již za dva roky došlo dokonce k rozšíření prodejny¹¹¹.

¹⁰⁶ Moravské Kravařsko, Příbor 1898, s. 182; ZA Opava, fond Velkostatek Starý Jičín, kart. č. 56, inv. č. 145.

¹⁰⁷ Většinu lesního porostu tvořily „*Tanne*“ čili jedle a „*Fichte*“ tedy smrk, z listnatých stromů zde rostly „*Eiche*“ (dub), „*Buche*“ (buk) a „*Birke*“ (bříza).

¹⁰⁸ ZA Opava, fond Velkostatek Starý Jičín, inv. č. 47, 48, 54 - knihy pro lesní hospodářství - Z jehličnatých stromů zde měl největší zastoupení smrk, jedle, na Zámeckém kopci borovice, na menších celcích se rozkládaly smíšené lesy, kde kromě smrku rostly také habr, buk, dub a bříza.

¹⁰⁹ SOKA Nový Jičín, fond MNV Starý Jičín – Pamětní kniha městyse Starého Jičina, s. 27.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 63.

¹¹¹ SOKA Nový Jičín, fond Okresní úřad Nový Jičín, kart. č. 389, inv. č. 409 a kart. č. 415, inv. č. 411.

Z mezerovitě dochovaných archivních materiálů obce se zachoval poměrně obsáhlý spis vztahující se ke stavbě obecního nájemního domu. Nákrasy byly zhotoveny v roce 1930 stavitelem Antonínem Bělíkem z Palačova. Novostavba měla být jednopatrová s podkrovím, napůl podsklepená. V domě se nacházelo celkem „10 malých bytů o jednom pokoji a kuchyni s příslušenstvím se spíže, klosetu, před síně a lázeňského výklenku při kuchyni“. V podsklepené části měl každý byt svůj sklep a byla zde umístěna také společná prádelna. V bytech byla „zavedena pitná a užitková voda z obecního vodovodu, záchody splachovací se svodem do přepadové čistící žumpy“. Stavba byla dokončena roku 1931.¹¹²

Co se týče lesního hospodářství, tak ve fondu se nachází pouze lesní hospodářský plán, vypracovaný pro léta 1938 až 1947. Z úvodu tohoto plánu se dovídáme, že se jednalo o les celého velkostatku Starý Jičín (ten se rozkládal na území obcí: Starý Jičín, Loučka, Kojetín, Janovice, Hůrka, Vlčnov a Starojická Lhota). Celková rozloha lesa činila 268,4223 hektarů, z nich bylo pravidelně obhospodařováno 267,0567 hektarů. Zalesněná plocha činila 260,9988 hektarů a rozkládala se v tyto komplexy: Svinec, Zámecký kopec, Háj, Hůrka (dvakrát), Hrabí, Paseka a Pobralka. Majiteli lesů byly dědicové po zesnulém dr. Bedřichu Deymovi ze Stříteže. Avšak knihovní pořádek nebyl proveden, neboť dědické řízení se protáhlo až do okupace. Nejvýraznější dřevinou byl smrk, který rostl až na 70 % plochy, zbytek připadal na jedle, modřiny, z listnatých stromů to byl zejména jasan, ostatní listnáče byly pouze nahodilé jednotliviny.¹¹³

Za okupace Němci postupně rušili české živnosti a obchody a jejich majitele posílali na práci do Říše či do továren, pouze byly ponechány ty, jež nezbytně potřebovali. Z roku 1942 se nám ve fondu dochoval seznam plátců živnostenské daně, z něhož můžeme zjistit početní stav živnostníků v obci. V tomto seznamu vidíme, že živnostenskou daň platilo celkem 26 osob. Jednalo se konkrétně o 6 hostinských, 2 pekaře, 2 holiče, 1 řemenáře, 1 zámečnicka, 1 truhláře, 1 malíře, 3 obuvníky, 1 krejčího, 2 řezníky a 6 kupců (1 papírnictví, 1 trafika, 1 střížné zboží, 3 smíšené zboží). V obci se nacházela také Raiffeisenkasse.¹¹⁴ V porovnání se stavem z konce 19. století (viz výše) se počet řemeslníků značně snížil. Především zde postrádáme zednické a kamenické mistry, koláře, stolaře i jiné. Velký podíl

¹¹² SOkA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, kart. č. 1, inv. č. 29.

¹¹³ SOkA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 10 - Lesní hospodářský plán.

¹¹⁴ SOkA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 54 – Seznam plátců živnostenské daně pro správní rok 1942.

na tom měla, kromě válečných událostí, zejména již rozvinutá průmyslová výroba, která dodávala levnější zboží, a také rozvinutější dopravní spojení do nedalekého města Nového Jičína.

1.5 Náboženská situace

Můžeme předpokládat, že také na starojičínském panství se šířily ideje jedné z prvních evropských náboženských reformací čili husitství a s nimi i nové náboženství vyznačující se přijímáním pod obojí způsobou. Lze se domnívat, že se tak stalo kolem roku 1407. Tehdy se s Mistrem Janem Husem sešel na hradě Helfštýně správce starojičínského panství Lacek Veliký z Kravař¹¹⁵, dvořan krále Václava IV., první zemský úředník a moravský hejtman (1411 – 1416). Zařadil se k čelním stoupencům myšlenek reformního kazatele a rektora pražské univerzity. V roce 1415 se postavil do čela české a moravské šlechty, která hájila katolickou pravověrnost Mistra Jana Husa a požadovala jeho propuštění z vězení v Kostnici. Následně rázně protestovala proti jeho upálení. Je tedy zřejmé, že Lacek Veliký z Kravař byl představitelem reformního hnutí a pod ochranou jeho a dalších 450 protestujících šlechticů se česká reformace šířila dosazováním husitských kněží na katolické fary dle práv patronátních či zakladatelských ke kostelům ze strany jejich šlechtických držitelů. Lacek byl rovněž iniciátorem listiny proti upálení Mistra Jana Husa z 2. září 1415, kterou podepsalo na 28 šlechticů z novojičínského regionu. Na starojičínském hradě pravděpodobně působil jako husitský kněz Lackův osobní kaplan Zikmund z Jistebnice.¹¹⁶

V průběhu 15. století docházelo k náboženským třenicím, které vyvrcholily vznikem několika reformních církví, jež se také na území Moravy snažily získat své stoupence. Jednalo se o důsledek husitského hnutí – Jednotu bratrskou (čeští bratři), z německých oblastí sem pronikalo luteránství nazvané podle reformního kazatele Martina Luthera či na málo místech také kalvinismus (zwingliánství u nás stoupence nenašlo). Na jihu Moravy se pozvolna prosazovali novokřtění. Tyto třenice skončily

¹¹⁵ Turek, Adolf: Od válek husitských do roku 1848. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 1. svazek. Nový Jičín 1997, s. 73 - Spravoval Starý Jičín než dospěl Jan VI. z Kravař, podobně také Šternbersko za svého nezletilého vnuka Jiřího ze Šternberka, sám vlastnil panství Štramberk, biskupské léno Nová Horka a také Helfštýn.

¹¹⁶ Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, s. 35-36.

podepsáním náboženského míru na sněmu v Augsburgu roku 1555¹¹⁷. Roku 1579 byl zvolen olomouckým biskupem Stanislav Pavlovský, jenž se stal známým svou urputnou snahou po rekatolizaci panství patřícím katolickým vrchnostem a královských měst.¹¹⁸

Z hlediska náboženství byla situace na území Kravařska různorodá. Katolictví nebylo před Bílou horou příliš silné, tradičně se omezovalo na oblast kolem města Příbor, patřícím olomouckým biskupům, ve Fulneku se nacházelo augustiniánské probošpství, i v Bartošovicích je doložena katolická fara. Co se týče luteránství, tak oba Jičiny, čili Starý i Nový, se staly důležitými středisky, ačkoliv větší význam z tohoto pohledu měla luteránská fara v Hranicích s pastorem Janem Hofmanem. Taktéž zde měla značný vliv blízkost německého souvislého území táhnoucího se od Bílovce a Studénky až k Opavě.¹¹⁹ Ze Starého Jičina jsou známi luteránští pastoři, v letech 1572 až 1578 zde působil Jakub Kunvaldský a v období 1614 až 1624 Valentin Arnold. Další luteránské fary se ujaly v jednotlivých městech širokého okolí¹²⁰.¹²¹ Třetím reformním náboženstvím byla Jednota bratrská nebo též čeští bratři, jejichž přirozeným centrem se stalo město Fulnek v čele s osobností zde působící Janem Amosem Komenským. Bratři měli také ve Starém Jičíně svůj sbor, z roku 1589 je zde znám bratrský správce Martin Brodský.¹²²

V době třicetileté války docházelo spolu se střídáním vojsk i ke střídání kněží různých vyznání. Po roce 1624 spolu s novým majitelem panství Mikulášem Frankopanem z Tržacu přišel na faru luteránský kněz Pavel Salter, který ji spravoval od poloviny ledna až do poloviny července roku 1627.¹²³ Poté se započalo s postupnou rekatolizací. Na starojičínskou faru byl uveden katolický farář Slovák Šimon Mičko z Čeladu. Podle zápisů v matrikách zde působil od 22. října 1628

¹¹⁷ Jeho styčným bodem se stala zásada „*cuius regio eius religio*“ tedy či vláda toho náboženství, vedoucí k faktickému rozkolu náboženství. Morava coby součást Habsburské monarchie se však podle této zásady řídit nemohla. Zde se totiž katolický panovník dělil o moc s nekatolickými stavy. Ani samy šlechtické rody, které vládly na Moravě, tuto zásadu nedodržovaly a na svých panstvích trpěly náboženskou svobodu. Z toho důvodu nacházíme na mnoha místech vedle sebe katolické i luteránské fary spolu se sbory českých bratrů.

¹¹⁸ Válka, Josef: Dějiny Moravy 2 : Morava reformace, renesance a baroka. Brno 1996, s. 48-53.

¹¹⁹ Matějek, František: Náboženský stav Kravařska a okolí před Bílou horou. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. VII, 1938, s. 34-38.

¹²⁰ Jsou známy v Lipníku nad Bečvou, zmíněných Hranicích, Běloutíně i dále na jih v Krásně-Valašském Meziříčí (Jiří Třanovský) i v Rožnově.

¹²¹ Tamtéž, s. 57.

¹²² Matějek, František: Náboženský stav Kravařska a okolí před Bílou horou. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. VII, 1938, s. 58-60.

¹²³ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 73.

do 15. listopadu 1639. Protože však bylo panství příliš rozlehlé a jeden katolický kněz příliš úspěchu neměl, působil zde v zimě roku 1638 františkán P. Benedikt Szapari. Následujícího roku zde také začal působit rodák z nedalekého Mořkova Bedřich Jeřábek z Grünfeldu.¹²⁴

V roce 1665 se stal farářem Václav Mrhali, který zemřel 1678. Po něm nastoupil Jiří František Skupina, jenž ve svém úřadu setrval až do roku 1710. Následovali: Gabriel Antonín Tichavský, Jan Hertl, Josef Jeřábek, Karel Khel, Martin Rektořík, František Lacina, Jan Orel, Karel Hluchánek, Jan Perútka, Jan Pěček a od roku 1913 Václav Vlach.

1.6 Škola

Fara ve Starém Jičíně patřila k nejrozsáhlejším a nejvýnosnějším farám ve zdejší kraji, lze proto předpokládat, že již brzy zde vznikla škola. Na této škole se vyučovalo pouze ty nejnütnější poznatky. Její existence je bezpečně doložena v 16. století.¹²⁵ Severa připomíná, že ze 2. poloviny 16. století je známá bratrská škola, která ovšem nepřečkala třicetiletou válku. Mylně tuto školu považoval za první doloženou¹²⁶. V roce 1610 se křtu jako kmotr zúčastnil zdejší nejmenovaný rektor. Od roku následujícího je již doložen jako rektor Gregor Žabka, známý též jménem Řehoř Žák či Urbanovský, jenž tuto funkci zastával třicet let. V roce 1643 se rektorem i kostelníkem stal dřívější pomocník Václav Vrabec, zvaný Hulčinský. Svou funkci zastával pouze tři roky, po něm ji v roce 1647 převzal varhaník Petr Zastřízl a ten zde setrval do roku 1665. Od té doby se ve funkci rektora vystřídala celá řádka učitelů.¹²⁷

Původní dřevěná škola u hřbitova sloužila až do roku 1721, kdy na jejím místě byla zbudována škola kamenná, později k ní byla přistavěna světnička pro učitele.¹²⁸ Turek opět upřesňuje, že v roce 1668 byla zakoupena chalupa blízko kostela, jež ale byla prostorově příliš malá. Škola tehdy nesloužila pouze Starému Jičínu, ale také

¹²⁴ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 75.

¹²⁵ Turek, Adolf: K dějinám školy na Starém Jičíně do doby josefínské. In: Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 12, 1973, s. 66.

¹²⁶ Severa, Václav: Vlastivěda moravská. Okres Novojičínský. Brno 1933, s. 98.

¹²⁷ Turek, Adolf: K dějinám školy na Starém Jičíně do doby josefínské. In: Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 12, 1973, s. 66.

¹²⁸ Severa, Václav: Vlastivěda moravská. Okres Novojičínský. Brno 1933, s. 98.

sem chodily děti z okolí. Počet přiškolených obcí se časem měnil, v roce 1788 jich bylo 12, tedy celá farnost.¹²⁹ Původně zde byla pouze jedna velká učirna, kterou museli farníci udržovat v dobrém stavu stejně jako jednu světnici určenou učitelům. O druhou se starala vrchnost sama. Ve škole se nacházela rovněž kuchyně, síň a sklep. O vytápění také pečovala vrchnost, ročně bylo přiděleno 10 sáhů dříví. V roce 1731 získala škola malou zahrádku, kde se žáci měli učit štěpovat stromy. V roce 1867 byla zřízena druhá učebna v hraběcím zámku a škola se tak stala dvojtřídní. Tento stav trval pouze tři roky, poté byla škola rozšířena na trojtřídní. Pro nedostatek prostor ani učitelů učilo se nadále pouze ve dvou třídách a to až do roku 1875, kdy se obci spolu s dalšími přiškolenými obcemi Vlčnov, Jičina a Kojetín podařilo od Seilernů-Aspang odkoupit zámeček za 2 500 zl. a následný rok za obnos 6 505 zl. jej přestavět na školu, kde byly ony tři třídy umístěny. Ještě roku 1888 došlo k dalšímu navýšení počtu tříd na čtyři, do níž chodilo celkem 240 žáků.¹³⁰ V roce 1930 se uvádí již obecná škola pětitřídní. Při škole fungovala také žákovská i učitelská knihovna. Od roku 1886 byla v obci ustanovena hospodářská pokračovací škola a od roku 1891 také živnostenská pokračovací škola. Během světové války zanikly. Po ní byly obě obnoveny.¹³¹ V listopadu roku 1927 se začalo vyučovat na nově zřízené lidové škole hospodářské, která byla určena pro mládež ve věku od 14 do 16 let, jež zůstala při domácnosti. Tato dvoutřídní škola byla podřízena ministerstvu zemědělství, do jejího obvodu se přihlásily také okolní obce Jičina, Kojetín, Janovice a Vlčnov.¹³² V září roku 1932 se ministerstvo školní a národní osvěty rozhodlo zrušit zdejší živnostenskou pokračovací školu a její obvod přidělilo živnostenským pokračovacím školám v Novém Jičíně. Tato škola v době svého vzniku byla nejstarší českou školou tohoto druhu v kraji.¹³³

1.7 Správa

Termín obec do poloviny 19. století nám určoval pouze jakési společenství lidí bydlících na určitém vymezeném místě, kteří se řídili společným řádem či užívali

¹²⁹ Turek, Adolf: K dějinám školy na Starém Jičíně do doby josefínské. In: Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 12, 1973, s. 67.

¹³⁰ Moravské Kravaňsko, Příbor 1898, s. 185-186.

¹³¹ Severa, Václav: Vlastivěda moravská. Okres Novojičínský. Brno 1933, s. 98.

¹³² SOkA Nový Jičín, fond MNV Starý Jičín – pamětní kniha městyse Starý Jičín, s. 27.

¹³³ Tamtéž, s. 36.

určité společné výsady nebo majetek. Dnes termín obec ustanovuje jednoznačnou územní jednotku, jež se poprvé začala užívat jako katastrální obec s přípravami Josefského katastru. Revoluční rok 1848 přinesl společenské změny, které vedly mimo jiné k ustanovení obcí jako samosprávných orgánů. Obce byly konstituovány prozatímním obecním zřízením ze dne 17. března 1849¹³⁴. Mezníkem pro ustanovení obcí je vydání volební instrukce dne 8. dubna 1850¹³⁵ a následná volba prvních obecních zastupitelstev. Čili rok 1850 tvoří počátek obecní samosprávy, která končí rokem 1945, kdy došlo k převzetí správy místním národním výborem.¹³⁶

Před rokem 1850 byla správa v rukou rychtářů a spočívala zejména ve výkonu patrimoniální správy, v níž převažuje hlavně evidenční agenda a vrchnostenské řídící pokyny. V čele obce stál rychtář spolu s obecními staršími, kteří vykonávali především správu obecního majetku. Konšelé prováděli pouze pomocné úkoly.¹³⁷

Uvedli jsme, že prozatímní obecní zřízení bylo vydáno v březnu 1849. Nová verze obecního zřízení a volebního řádu pro Moravu vstoupila v platnost až 15. března 1864¹³⁸ a to na základě říšského obecního zákona z roku 1862¹³⁹. S menšími obměnami platilo zřízení až do roku 1919, tehdy bylo vydáno nové obecní zřízení i nový volební řád¹⁴⁰, které se pak staly základem obecní samosprávy až do roku 1945. Od roku 1919 stál ve vedení obce volený orgán obecního zastupitelstva, jež mezi sebou zvolilo obecnou radu, čili starostu a radní. Také byly ustanoveny různé komise, přičemž finanční a letopisecká byly zřizovány povinně¹⁴¹, ostatní závisely na zvážení zastupitelstva. Trestní působnost obce zastával obecní trestní senát, jenž byl sestaven ze starosty a dvou radních. Také volební období obecních zastupitelstev se po roce 1919 změnily ze tří let na čtyři a novým zákonem z roku 1933¹⁴² až na šest let. Tento zákon také přinesl změnu ve schvalování volby

¹³⁴ V příloze císařského patentu ze dne 17. března 1849, č. 170/1849 ř. z. Později byly k výkladu vydány prováděcí předpisy.

¹³⁵ Instrukce č. 152/1850 ř. z.

¹³⁶ Martínek, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. Příloha č. 2 k Metodickému návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce. Praha 2000.

¹³⁷ Martínek, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. Příloha č. 2 k Metodickému návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce. Praha 2000.

¹³⁸ Zákon ze dne 15. března 1864, č. 4/1864 z. z. m. ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁹ Zákon ze dne 5. března 1862, č. 18/1862 ř. z. o základních pravidlech uspořádání záležitostí obecních.

¹⁴⁰ Zákon ze dne 31. ledna 1919, č. 75/1919 Sb., o řádu volení v obcích, zákon ze dne 7. února 1919, č. 76/1919 Sb. – novela obecního zřízení.

¹⁴¹ Zákon č. 329/1921 Sb., o přechodné úpravě finančního hospodářství obcí a měst, zákon č. 80/1920 Sb., o pamětních knihách obecních.

¹⁴² Zákon č. 122/1933 Sb.

starosty státní mocí, čili zemskými úřady. Do té doby skládal nově zvolený starosta slib věrnosti císaři do rukou představeného okresního úřadu politické správy, po roce 1919 byl tento slib věrnosti republice vykonáván před úředníkem dohlédacího úřadu.¹⁴³ V tomto roce byl Starému Jičínu přiznán statut městys, avšak i v pozdějších dokumentech se nadále vyskytují označení obec i městečko.

Až do roku 1848 sídlily berní, soudní a politické úřady v tzv. arendě ve Starém Jičíně a jako vrchnostenské sloužily celému starojičínskému panství. Po revoluci roku 1848 byly pro politickou, soudní a berní správu zřízeny úřady v Novém Jičíně, které byly společné nově ustanovenému politickému a soudnímu okresu Nový Jičín.

Prvním stupněm státní správy byly ustanoveny okresní hejtmanství, pod které byly podřízeny soudní okresy. Obec Starý Jičín připadla do soudního okresu Nový Jičín, jenž byl podřízen okresnímu hejtmanství rovněž v Novém Jičíně. V roce 1855 proběhla změna, kdy byl ustanoven krajský úřad v Novém Jičíně, jemuž byly podřízeny tzv. smíšené okresní úřady. Tento experiment se příliš neosvědčil, a proto v roce 1868 došlo k návratu okresních hejtmanství a samostatných okresních soudů. Díky těsné blízkosti Nového Jičína se obec Starý Jičín vždy řadila do politického okresu Nový Jičín.¹⁴⁴

V roce 1850 proběhly první volby do obecního zastupitelstva, čímž se oficiálně ustanovila obec Starý Jičín po stránce samosprávy. Prvním starostou se stal František Florián Kittrich (nar. 1795)¹⁴⁵. Rod Kittrichů pocházel původně z Loučky a do Starého Jičína přišel až po bitvě na Bílé hoře, kolem roku 1635. Členové rodu spravovali po více než sto let věci městečka jako rychtáři i jako starostové. V roce 1749 se stal purkmistrem Vencel Kittrich. František Florián Kittrich byl poslední rychtářem i prvním starostou městečka. Bohužel zemřel záhy po svém zvolení již roku 1854. Po něm se druhým starostou stal jeho syn z prvního manželství František Kittrich (nar. 1829)¹⁴⁶. Svůj starostenský úřad vykonával mnoho let až do roku 1898, kdy jej vystřídal jeho syn Alois Kittrich (nar. 1862), který byl v pozici starosty

¹⁴³ Martínek, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. Příloha č. 2 k Metodickému návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce. Praha 2000.

¹⁴⁴ Bakala, Jaroslav: Dějiny Novojičínska. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 1. svazek. Nový Jičín 1997, s. 104-105.

¹⁴⁵ Členové rodu se živili soukenickým řemeslem, které si předávali z generace na generaci. Ručně dělaná pevná a jednoduchá sukna z ovčí vlny se stala velmi oblíbená. Za Karla Kittricha (nar. 1768) dosáhlo soukenictví své největší slávy díky napoleonským válkám a značné potřebě vojenských uniforem. Po roce 1802, kdy byly v Brně zřízeny první továrny na sukna, a ještě více po roce 1832, kdy ve nedalekém městě Nový Jičín založil továrnu na sukna August Ferdinand Döpper, nastal rychlý úpadek domácího soukenictví. Výroba v továrnách byla rychlejší a levnější.

¹⁴⁶ Už nebyl soukeníkem, ale obchodníkem, vlastnil rohový dům na náměstí.

do roku 1919.¹⁴⁷ Starosta obce byl orgánem výkonným. Chystal, svolával a řídil jednání zastupitelstva i rady, prováděl jejich rozhodnutí, zastupoval obec, spravoval obecní majetek, konal kázeňskou pravomoc nad obecními úředníky a zřízenci. Vedl běžnou agendu.

Širším obecním orgánem bylo obecní zastupitelstvo, které bylo voleno na tři roky. Byl to orgán kolegiální, usnášející se a dozorčí, neměl žádnou výkonnou moc. Jeho usnesení realizoval starosta. Počet členů zastupitelstva byl odvozen od počtu obyvatel obce, na Moravě se počet pohyboval mezi 7 a 30 členy. Ze svého středu volilo zastupitelstvo obecní představenstvo, tvořené starostou a obecní radu, kterou tvořili nejméně dva radní, nejvíce však třetina obecního výboru. Obecní rada byla pouze pomocným a zástupným orgánem starosty. Obecní představenstvo byl hlavní orgán vyřizující bezprostřední a běžné záležitosti, tedy orgán výkonný.¹⁴⁸

Z pozvánek na schůze obecního zastupitelstva, které máme zachované z let 1902 a 1903, zjišťujeme počet členů výboru. Jak už bylo výše uvedeno, odvíjel se tento počet od počtu obyvatel. Podle sčítání lidu, které proběhlo v roce 1900, se v obci nacházelo touto dobou přibližně 653 obyvatel. Obecní zastupitelstvo bylo tvořeno 18 členy. Tradičně se obecní zastupitelstvo scházelo v obecní kanceláři, často se ale také členové setkávali ke schůzím i jinde: u Pavlíků, u Schneiderů, u Bajerů či v sokolovně.¹⁴⁹

Kdo nastoupil po Aloisu Kittrichovi v roce 1919, se, bohužel, nepodařilo zjistit. Z knihy členů obecního zastupitelstva uložené ve fondu Okresního úřadu Nový Jičín se dočítáme, že v září 1923 byl do starostenského křesla zvolen Viktor Hájek. Vidíme však také, že v úřadu dlouho nepobyl, pouhé dva měsíce, z důvodu vystoupení ze strany (občanská strana, později československá sociálně demokratická strana dělnická). Poté jej nahradil původně obecní radní Ferdinand Urban (občanská strana). Náměstkem se stal František Pavlík (československá strana lidová). Rovněž mezi členy obecního zastupitelstva, celkem 13, došlo k několika

¹⁴⁷ Dušek, Vladimír: Rod Kittrichů. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. X, 1947 – 1948, s. 100-102, 114, 131.

¹⁴⁸ Hledíková, Zdeňka; Janák, Jan; Dobeš, Jan: Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost. Praha, 2005, s. 298-301; Schelle, Karel: Vývoj správy na Moravě a ve Slezsku. Brno 1991, s. 30-31.

¹⁴⁹ SOKA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, karton č. 1, inv. č. 24 – Pozvání na schůzi obecního zastupitelstva - Ignác Herman spolu s Františkem Pavlíkem, Vincentem Kremlem a starostou Aloísem Kittrichem tvořili užší obecní orgán – obecní představenstvo. V zastupitelstvu byli dále: František Beněk, František Knězek, Gabriel Kittrich, Antonín Kremel, Jan Novák, Antonín Pavlík, Karel Segeřa, Josef Žalud, František Bajer, Martin Hajlman, František Dulda, František Pavlík, Rudolf Schneider a František Váňa.

změnám. Tři členové Fridolín Hub, Antonín Doležel a Josef Novák museli být také nahrazeni v průběhu let 1925 až 1926, neboť dva se odstěhovali, jeden vystoupil ze strany.¹⁵⁰ V následujících volbách v říjnu 1927 byla sestava téměř stejná. Starostou zůstal Ferdinand Urban, náměstek František Pavlík.¹⁵¹ V posledních volbách, které tato kniha zaznamenala, v říjnu 1931 se starostou opět stal Ferdinand Urban, náměstkem František Pavlík a radními Antonín Jaroněk, František Kolařík a Antonín Janečka.¹⁵²

Zajímavé údaje přináší i volba politických stran. Zatímco v roce 1923 voliči preferovali 203 hlasy občanskou stranu a československá strana lidová získala 137 hlasů, v následujících volbách v roce 1927 už byla situace pestřejší. Nejvíce hlasů (140) si podržela občanská strana nyní už jako československá sociálně demokratická strana dělnická, za ní následovali tradiční lidovci se svými 117 hlasy. Objevují se zde hned dvě nové strany, a sice československá živnostenská, obchodní a středostavovská strana se 64 hlasy a československá národně socialistická strana. V těchto volbách získala pouhých 26 hlasů, avšak se vzrůstajícím napětím ve vztazích Čechů a Němců a stále se rozvíjejícím nacionálním cítěním rostl i počet příznivců této strany, který se projevil hned v dalších volbách v říjnu 1931 počtem 44 hlasů na úkor sociální demokracie, jíž preferovalo pouze 117 občanů.¹⁵³ Bohužel navazující kniha členů obecního zastupitelstva z let 1933 až 1936 údaje ke Starému Jičínu, stejně jako k některým dalším obcím, už nepřináší.

Změny v samosprávě přineslo začlenění obce do Hitlerovy Německé říše po Mnichovském diktátu v září 1938. Obec byla začleněna spolu s dalšími oblastmi Novojičínska, Bílovecka, Fulnecka, Klimkovicka, Oderska i výhradně českými městy Kopřivnice, Příbor a Štramberk do tzv. Sudetské župy. Tím se výrazně narušila dopravní a hospodářská situace celého regionu.¹⁵⁴ Obec Starý Jičín spadala do vládního obvodu se sídlem v Opavě, v jehož čele stál vládní prezident. Nižším

¹⁵⁰ Sestava se tedy nakonec vyvinula následující: Antonín Jaroněk (radní), František Kolařík (radní), František Janík, Ferdinand Ther, František Číp, Ludvík Jambor, František Kremel (radní), Alois Kittrich, František Frydrych a náhradníci Alexander Konečný, Josef Socha, Rudolf Schönhöffer a Antonín Janečka.

¹⁵¹ Alois Kittrich původně zvolen coby obecní radní, se nakonec tohoto postu vzdal a zůstal pouze jako člen zastupitelstva. Na jeho místo byl určen Antonín Berger. Ten však v březnu 1929 zemřel a místo něj byl dosazen František Fábík. Také mezi členy obecního zastupitelstva došlo k menším změnám. Objevují se zde nová jména František Urban, Bohumil Schneider a Josef Kresta.

¹⁵² SOKA Nový Jičín, archivní fond Okresní úřad Nový Jičín, inv. č. 5 – Kniha členů obecního zastupitelstva 1923 – 1931.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Bakala, Jaroslav: Dějiny Novojičínska. In: Okres Nový Jičín. Místopis obcí, 1. svazek. Nový Jičín 1997, s. 119-120.

celkem správy se stal landrát (okres). Novojičinský landrát byl větší než původní politický okres, neboť byl rozšířen o některé obce sousedních okresů, spravoval tak 71 obcí.¹⁵⁵

Ve volbách do obecních zastupitelstev uskutečněných v květnu roku 1938 byli zvoleni v ryze německých obcích zapřísáhlí nacisté. V českých obcích měli být čeští starostové i radní zbaveni všech funkcí a nahrazeni vhodnými německými občany. Na mnoha místech to však nebylo možné, neboť se nenašel vhodný německý kandidát, proto byli jmenováni komisaři.¹⁵⁶ Podle dochovaných platů obecních zaměstnanců z roku 1943 zjišťujeme, že starostou (Bürgermeister) byl Franz Götz, vedoucím písařny (Schriftführung) Hermann Bym, správcem pokladny (Kassenverwalterin) Paula Glogar, písařem (Schreibkraft) Jarmila Křeček, obecním sluhou (Gemeindediener) a správcem nemocniční poklady (Krankenkasse) Josef Dobesch, školním služebníkem Marie Navratil a pomocným písařem Jaroslav Graclík.¹⁵⁷

Následující tabulka přináší přehled zjištěných starostů. U dvou jmen se, bohužel, nepodařilo zjistit nic bližšího, zmiňuje se však o nich Alois Kittrich ve své pamětní knize¹⁵⁸. Podobně neznáme jméno starosty v letech 1919 až 1923, lze předpokládat, že tento úřad zastával řídící učitel Viktor Hájek.

Funkční období	Jméno starosty
1850 – 1854	František Florián Kittrich
1854 – 1898	František Kittrich
není známo	Antonín Pavlík
není známo	Alois Glogar
1898 – 1919	Alois Kittrich
1919 – 1923	není známo
1923 – 1924	Viktor Hájek
1924 – 1938	Ferdinand Urban
1938 – 1945	Franz Götz

¹⁵⁵ Hanák, Jan: Historická reminiscence na léta okupace v okrese Nový Jičín. In: Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín, Budík, Arnold, Chobot, Karel. Nový Jičín 1998, s. 12.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ SOKA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 26 – Platy obecních zaměstnanců.

¹⁵⁸ SOKA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 2 – Pamětní kniha rodiny Al. Kittricha.

1.8 Pamětihodnosti

Kromě dvou níže zmíněných stavebních památek se v obci nalézají i menší památkové objekty. Jedná se o kamenný kříž se sochou svaté Máří Magdaleny a kamenný kříž, které se nacházejí u paty hlavního schodiště vedoucího ke kostelu svatého Václava. Oba jsou ztvárněny v rokokovém stylu a jejich donátorem byl Antonín Zenon z Dannhausenu, jehož erb i chronogram oba kříže nesou, avšak pro erozi kamene bylo vše zničeno. Také na náměstí najdeme významné pamětihodnosti, a sice kašnu s bronzovým sousoším Anděla strážného a přímo ve středu náměstí barokní sochu svatého Jana Nepomuckého v životní velikosti. V obci nalezneme ještě dvě plastiky z bývalé barokní zahrady: sochu svatého Floriána a sochu svatého Vendelína. Obě barokní sochy se nám dochovaly pouze v torzu, opět je nechal postavit Antonín, svobodný pán Zenon z Dannhausenu. Poslední památkou je pranýř, lidové též zvaný popravčí sloup, který se nachází naproti bývalé zámecké zahradě. Dochovalo se torzo sloupu se železným okem pro uchycení řetězu a je dokladem hrdelního práva, které Starý Jičín mělo od 14. století do roku 1729, kdy bylo dáno sousednímu Novému Jičínu.¹⁵⁹

1.8.1 Hrad Starý Jičín

Nejvýraznější památkou a také dominantou širokého okolí je zřícenina hradu Starý Jičín. Již dříve jsme se zmínili, že se rozkládá na Starojickém kopci, krátce jsme pohovořili o majitelích panství a na tomto místě bychom se rádi věnovali stručně stavebnímu vývoji hradu.

Ve 13. století, kdy se z pomezního či pohraničního hradu stal hrad rytířský, dochází také ke značným úpravám. V této době byl podstatně zvětšen a stal se nebývalou mohutnou stavbou situovanou na osamělém nezalesněném kopci. Svými vysokými šindelovými střechami se řadil k typu tzv. franko-normanských hradů. Hrad měl čtyřúhelníkový půdorys s kulatou hlavní věží na jižní straně, kde byl zřejmě původní vchod do hradu. Při přestavbě hradu ve 13. století v gotickém slohu zde pro větší bezpečnost byla vybudována tvrz, která byla od samotného hradu

¹⁵⁹ Gavendová, Marcela, Koubová, Marta, Levá, Pavla: Kulturní památky okresu Nový Jičín. Seznam nemovitých kulturních památek. Nový Jičín 1996, s. 198-201.

oddělena uměle vytvořeným devět metrů hlubokým příkopem a spojena s hradem dřevěným mostem. Touto předsunutou tvrzí se půdorys hradu poněkud zašpičatěl. Hlavní palác byl situován na samotném vrcholku Starojického kopce směrem na západ, vedle něj se nacházelo několik menších objektů. Již tehdy se zde nalézala hradní kaple.¹⁶⁰

Podstatného stavebního rozvoje hrad doznal za majitelů pánů z Kravař, kteří jej získali na počátku 14. století a drželi jej až do roku 1434. Především přibylo na severní straně mohutné předhradí podkovovitého tvaru s bránou a raně renesanční čtyřhrannou věží, čímž byla zastavěna celá plocha hradního kopce.¹⁶¹ Rovněž se tu nacházely nově vybudované hospodářské budovy, jako například stáje a dílny. Pod severní stěnou se do skály začala hloubit studna a na západní straně byla vytvořena nová přístupová cesta. Později začali páni z Kravař hrad opevňovat: na západní i východní straně vznikl úzký parkán, před severním předhradím byly vztyčeny palisády bránící vstupu do hradu, před jižním předhradím byl vyhlouben příkop s obranným valem, okružní hradby byly vybaveny střelnými a cimbuřím a doplněny dřevěnými ochozy.¹⁶² Na zmíněný parkán se šlo přes most z nástupní rampy severního předhradí. Největší místností na hradě byl rytířský sál. V přízemí se nacházela komora, kuchyně, skladiště i hradní kaple s klenutými stropy, v patře byly obytné místnosti pro hradního pána i purkrabího.¹⁶³ Na dvoře byla umístěna cisterna. I přes vyhloubení studně se voda na hrad stále dovážela či se zachycoval déšť. Hrad i po početných přestavbách dál působil stísněným a nepohodlným dojmem. Až do 15. století se místnosti vytápěly kamennými krby, teprve v následujících letech se přešlo na účelnější kachlová kamna.¹⁶⁴ Jako středisko správy panství i jako vojenské opevnění hrad plně vyhovoval, což se ukázalo právě v 15. století, kdy úspěšně odrazil útoky husitů. Také se hradu využívalo jako vězení, k tomuto účelu dobře posloužily temné prostory sklepení, kobka i místnost ve věži.¹⁶⁵

Roku 1500 hrad získali páni ze Žerotína. Hned po převzetí započali se stavebními úpravami hradu. Zejména se jednalo o zvýšení severního křídla hradu o jedno patro. Přístavkem se kulatá věž začlenila do hlavního hradního paláce

¹⁶⁰ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 23-24.

¹⁶¹ Plaček, Miroslav: Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku. Praha 2001, s. 322.

¹⁶² Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 24.

¹⁶³ Baletka, Tomáš: Páni z Kravař. Z Moravy až na konec světa. Praha 2003, s. 138.

¹⁶⁴ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 24.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 25.

na západní straně. Patrně nejvýraznějším stavebním zásahem byla výstavba renesančního dvoupatrového křídla s velkými okny na východní straně hradního komplexu. Tím se hradní nádvoří uzavřelo a nabylo jakéhosi nesympatického vzezření, dlouhé bylo okolo 80 metrů, ale široké jen 8 místy dokonce 5 metrů. Patrně kolem roku 1560 byla opět oživena snaha získat na hradě vlastní zdroj vody, a proto došlo k prohloubení studně.¹⁶⁶

Žerotínskou dobou skončil hrad svůj stavební vývoj. Byl tvořen třemi palácovými křídly, hradní kaplí, kterou se do dnešních dnů nepodařilo lokalizovat, a velmi rozsáhlým vnějším opevněním. Tím se hrad stal jedním z největších hradů na Moravě.¹⁶⁷

Z doby Žerotínské známe rovněž nejstarší vyobrazení hradu. I když se jedná o mědirytinu z 1. poloviny 18. století, rytec zde patrně pracoval se starší předlohou. Věrnější, krásnější i skutečnosti více odpovídající je zachycení Jana Willenbergera, které rytec vytvořil do Zrcadla markrabství moravského od Bartoloměje Paprockého z Hlahol, vydaného roku 1593. Vyobrazení nám znázorňuje stále ještě patrný pevnostní charakter hradu, který můžeme najít i na nejstarších mapách Moravy^{168, 169}.

Za trvání třicetileté války se žádné stavební úpravy neprováděly a hrad utrpěl vážnou škodu. Zčásti za to mohly nejasnosti okolo držby hradu, zčásti také časté střídání různých vojenských oddílů obou válčících stran. Usídlily se zde dánské posádky, poté císařští, kteří byli vystřídáni švédskými jednotkami a nakonec opět císařští vojáci.¹⁷⁰ Roku 1651, tedy už po válce, hrad i s okolním panstvím získali Hoffmannové, kteří však na hradě prováděli spíše jen opravy či úpravy. Byly vyměněny obranné palisády i prohlouben hradní příkop, také hradní studna byla opět prohloubena, ale nadarmo, podzemní vody se nedosáhlo a voda se na hrad nadále dovážela v sudech či se zachycovala voda dešťová.¹⁷¹

V roce 1706 hrad odkoupili Zenonové z Dannhausenu. Antonín svobodný pán Zenon sem s celou početnou rodinou přesídlil. Z počátku bydleli na hradě, ale v letech 1724 až 1726 nechal Antonín vystavět malý zámek v městečku přímo naproti kostelu. Hrad pak obýval ještě jeho syn Václav a až do své smrti roku 1761.

¹⁶⁶ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 48.

¹⁶⁷ Brych, Vladimír, Rendek, Jan: Hrady, zámky a tvrze na Moravě a ve Slezsku. Praha 2008, s. 507;

¹⁶⁸ Z roku 1569 Fabriciova mapa i pozdější Komenského z roku 1627.

¹⁶⁹ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 49-50.

¹⁷⁰ Plaček, Miroslav: Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku. Praha 2001, s. 323.

¹⁷¹ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 82.

Ještě 10 let zůstal hrad v rukou Zenonů, pak pro nesmírnou zadluženost bylo potřeba panství prodat. Novými majiteli se stali Seilernové-Aspang. Ti už ale na hradě ani dole v městečku nesídlili.

Z roku 1777 je známá zmínka, že voda s již na hrad nedovážela. Ještě tu prý bydlel starý myslivec, i ten však musel odtud odejít. Roku 1784 se píše, že hrad již nebyl obydlen. Následně se objevují zprávy o nebezpečí zřícení střech a hlavních zdí. Na počátku 19. století se uvádí hrad již jako neobyvatelný. Od poloviny 19. století se začalo s postupným zalesňováním Starojického kopce. Neuplynulo ani padesát let a celý kopec byl porostlý borovým lesem.¹⁷²

V následujících letech se z kdysi mohutného hradu stala zalesněná zřícenina. Z dne 9. srpna 1902 se dochovalo oznámení starosty Aloise Kittricha, které dle rozhodnutí c. a k. okresního i c. a k. krajského soudu v Novém Jičíně oznamuje, „že právo volného přístupu na hrad po stávajících cestách jednou pro vždy zůstává v platnosti a není tedy nikdo oprávněn vstup ke zříceninám zakazovati.“ Dále se z tohoto oznámení dovídáme, že zřícenina byla již předtím opatřena jakýmsi výstražnými tabulkami, které zakazovaly vstup dovnitř trosek.¹⁷³

S posledním majitelem dr. Bedřichem Deymem hrabětem ze Stříteže, jenž panství získal koupí od Seilernů v roce 1906, přišla i romantická či nacionalistická snaha o zachování hradní zříceniny. Již výše jsme uvedli, že byly na opravu vypracovány plány, ale vypuknutí první světové války a následná pozemková reforma, která omezila finanční možnosti majitelů velkostatku, vše zhatilo.

V době první republiky chtěla hrad získat a provést nejnnutnější opravy Pobeskydská župa Klubu československých turistů. Majitelům byla hradní zřícenina po pozemkové reformě ponechána, ovšem byla zde podmínka udržování a umožnění přístupu ke zřícenině. Jakékoli úpravy se měly uskutečňovat pod dohledem Státní památkové péče v Brně a měly zde být provedeny rovněž archeologické vykopávky. Majitelé chtěli nejdříve Pobeskydské župě hrad pronajímat, nakonec se ale rozhodli přece jen k prodeji. V důsledku protahování jednání se prodej roku 1938 neuskutečnil a pak přišla německá okupace. Většina pozemků velkostatku skončila v zabraném území. Po osvobození připadla hradní zřícenina Okresnímu národnímu výboru v Novém Jičíně a ten ji roku 1951 předal Místnímu národnímu výboru Starý Jičín, který měl povinnost se o ni starat jako o kulturní památku. Až v 60. letech

¹⁷² Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 92-93.

¹⁷³ SOKA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, karton č. 1, inv. č. 22 – Vyhlášky a oznámení.

došlo na hradním kopci k nějakým změnám. Skupinka místních nadšenců se rozhodla alespoň vykácet lesní porost uvnitř hradu a zřídit provizorní zábradlí na nejnebezpečnějších místech. V letech 1972 až 1974 Vlastivědný ústav v Novém Jičíně provedl nejnnutnější opravy. Jednalo se o úpravu a rozšíření cesty na hrad, také severní část hradeb i čtyřhranná věž se dočkaly konzervace a zpevnění. Hradní areál byl doplněn bleskosvodem i světelným signálem pro letadla. Přesto všechno se nezabránilo k dalším sesuvům zdí, v roce 1960 se jednalo o kus zdiva parkánu na západní straně, v roce 1974 se zřítily část renesančního paláce na východní straně.¹⁷⁴

Poslední velké úpravy se dočkala čtyřhranná věž, jež v roce 1996 byla celá zrekonstruována. V přízemí zřízena restaurace, o kterou usiloval již dr. Bedřich Deym, v patře si pak návštěvníci mohou prohlédnout expozici rytířské zbroje či dokumentů dokládající historii hradu.

1.8.2 Kostel svatého Václava

Na místě dnešního farního kostela stával starší kostel gotický. Roku 1678 je tu doložen P. Jiří Skupina, jenž uvádí, že nad vchodem do kostela viděl vyrytý letopočet Anno 1144.¹⁷⁵ Kněžiště bylo užší i nižší než zbytek chrámu a spolu se sakristií mělo klenutý strop, zatímco chrámová loď měla strop rovný dřevěný. Sedlová strmá střecha nesla sanktusovou věžičku. V chrámu se nacházely empory a v nich také žerotínská hrobka, do níž vedly schody.¹⁷⁶ Původní kostel byl patrně již v dosti chatrném stavu a právě na žádost P. Skupiny jej nechali Dietrichsteinové opravit. Důkladnější opravy však byly provedeny až po roce 1706, kdy se panství dostalo do rukou Antonína Zenona z Dannhausenu. V rámci oprav ale nakonec došlo k přestavbě na nynější chrám v barokní podobě, jež byla dokončena až roku 1715.¹⁷⁷ Z toho původního se nám dochoval portál vedoucí z jižní předsíně do chrámové lodi, vedle něj můžeme nalézt taktéž dochovanou fresku a rovněž zůstala původní i čtyřhranná renesanční věž, v níž byl a je zavěšen zvon zasvěcený patronu českých

¹⁷⁴ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 96-98.

¹⁷⁵ Moravské Kravaňsko. Příbor 1898, s. 184.

¹⁷⁶ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 43.

¹⁷⁷ Moravské Kravaňsko. Příbor 1898, s. 184

zemí svatému Václavu.¹⁷⁸ Zvon nese český nápis: „*Tento zvon slit za uro. pp. Karla Žerotína na Starém Jičíně a Kunovicích léta 1579. O krali wieczney slawy y racz k nam przijiti swym swatym pokogem.*“¹⁷⁹ Jeho syn Viktorín také daroval kostelu zvon, jenž nesl rovněž český název: „*za urozeného pana pana Viktorina z Žerotína na Starém Jičíně léta 1603 arciknížete rakúského Maxmiliána jest tento zvon sliti v Olessovie.*“¹⁸⁰ Zvon byl zasvěcený svatému Michalu a ulitý v Holešově. Bohužel byl rozlit a použit na válečné účely první světové války.¹⁸¹ Podobně dopadly i další tři zvony: svatý Jan, jenž byl bez nápisu, dále svatá Barbora, která byla nejmenší a nesla nápis: „*Svatá Barboro, pros za nás, 1735,*“ a již se zvonila hodinka zemřelým. Všechny tyto zvony (celkem čtyři) byly umístěny v renesanční věži vysoké 22 metrů. V malé věžičce nad chrámovou lodí byl umístěn ještě malý zvonek zasvěcený svatému Františku. I ten padnul ve válce. V následujících mírových časech první republiky byly zabavené zvony nahrazeny novými a ve věži zvonily opět čtyři zvony a sice: starý, ušetřený válce, sv. Václav, dále nová sv. Barbora, sv. Cyril a Panna Maria. I ve věžičce nad chrámovou lodí byl umístěn nový zvonek sv. Vít.¹⁸²

Už jsme se zmínili, že se v kostele nelézala krypta pánů ze Žerotína. Opět se k tomu vyjádřil už dříve uvedený P. Skupina, jenž na kryptě četl nápis: „*Zde leží D. D. Karel Ferdinand, baron ze Žerotína, který narodil se 15. srpna r. 1613 a zemřel v mladistvém věku svém o 7. hod. ranní 6. srpna 1616. Budiž duše jeho vřaděna vřadu živých a tělo jeho odpočívějž v pokoji s nadějí na život věčný.*“ I před hlavním oltářem, jak bývá časté, se nacházela krypta zřízená pro pány Zenony z Dannhausenu. Pro farníky zřídil za jistý poplatek zvláštní kryptu P. Skupina. Nakonec byly roku 1780 všechny krypty zazděny.¹⁸³

V roce 1888 se přišlo na to, že pod kostelem jsou jakési sklepní chodby, o kterých se nevědělo. Tehdy prováděl starojičínský stavitel Josef Novák nové dláždění kostela a výměnu kamenného stupně pod mříží. Nedaleko této mříže se nacházel zajímavý čtvercový větší kámen se železnými hlavicemi. Když tento kámen

¹⁷⁸ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 44.

¹⁷⁹ Moravské Kravařsko. Příbor 1898, s. 184.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, s. 44.

¹⁸² Urban, F.: Starojické zvony pěkně znějí... In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. 2, č. 4, 1932, s. 53-54.

¹⁸³ Moravské Kravařsko. Příbor, 1898, s. 184; Urban, Ferdinand: Starojické zvony pěkně znějí... In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. 2, č. 4, 1932, s. 53-54.

odstranili, otevřely se schody vedoucí směrem pod hlavní oltář, kde se nacházela sklepní hrobka se sedmi dřevěnými rakvemi¹⁸⁴. Zjistilo se, že hrobka se rozprostírá pod téměř celým kostelem a svým tvarem se podobá písmenu Z.¹⁸⁵

Poslední úpravy interiéru kostela byly prováděny až v 19. století. Jednalo se zejména o novou hudební kruchtu z roku 1853. Ve 20. letech 20. století celý interiér svou malbou vyzdobil Adolf Heller.¹⁸⁶

¹⁸⁴ Dvě rakve byly již úplně rozpadlé, další dvě pobořené, zbylé tři rakve ještě stály, ale pod kroky objevitelů se rychle rozpadaly.

¹⁸⁵ Novák, Jaroslav: Hrobky v kostele sv. Václava na Starém Jičíně. In: Kravaňsko : Vlastivědný sborník, roč. IX, 1947, s. 53-55.

¹⁸⁶ Gavendová, Marcela, Koubová, Marta, Levá, Pavla: Kulturní památky okresu Nový Jičín. Seznam nemovitých kulturních památek. Nový Jičín 1996, s. 197.

II VÝVOJ A DĚJINY ARCHIVNÍHO FONDU

Z dochovaného materiálu se, bohužel, nepodařilo zjistit nic bližšího o samotném uložení materiálu. Předpokládá se, že zpočátku byly písemnosti uloženy u představitelů obce (rychtáře, později starosty). Z pozvánek na schůze obecního zastupitelstva se dovídáme, že se zastupitelstvo scházelo v sokolovně, u jednotlivých členů (u Bajerů, u Pavlíků, u Schneiderů) a konečně také v obecní kanceláři.

Státní okresní archiv v Novém Jičíně převzal fond obce jako součást fondu MNV a jako nezaevidovaný přírůstek v roce 1953. Tehdy bylo převzato v poškozeném stavu 22 úředních knih z období 1759 až 1945 (1947), 3 podací protokoly z let 1940 až 1945 a 3 kartony spisového materiálu z rozmezí let 1820 až 1937. Při archivní prohlídce písemností, kterou vedl pracovník archivu Josef Lankočí a která se konala 28. listopadu 1961, se zjistilo, že písemnosti dovedené do roku 1958 byly nouzově umístěny na půdě v regále, kde bylo sucho. Zčásti byly uspořádány podle roků, zčásti neuspořádány a zavázány v balících. Z těchto písemností byl do archivu vybrán a převezen následující archivní materiál jako zaevidovaný přírůstek č. 30: parcelní protokol z roku 1907 (ve fondu obce není), písemnosti vztahující se k vodovodu z roku 1909, seznam osob podle sčítání z roku 1939 a 15 hlavních účetních knih z let 1930 až 1951 (z toho pouze dvě z let 1935 a 1937 byly zařazeny do fondu obce, ostatní náležely do fondu MNV). Ostatní písemnosti, které byly toho roku převzaty do správy archivu, byly zařazeny do fondu MNV. Další skartace písemného materiálu proběhla 12. dubna 1967 opět pod vedením Josefa Lankočí, kdy archiv převzal do své úschovy, jako zaevidovaný přírůstek č. 16, mimo jiné písemnosti náležející do MNV také podací protokol z roku 1932, který ale ve fondu obce není. Při dalších archivních prohlídkách již nebyly převzaty žádné písemnosti do roku 1945. Dodatečně byla získána soukromá Pamětní kniha rodiny Al. Kittricha¹⁸⁷, kterou obecnímu úřadu věnovali potomci starosty Aloise Kittricha.

¹⁸⁷ SOkA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 2.

III ARCHIVNÍ CHARAKTERISTIKA ARCHIVNÍHO FONDU

Fond Archiv obce Starý Jičín se dochoval z let (1759) 1850 až 1945 (1949). Součástí fondu jsou také 2 úřední knihy, a sice: Rustikální tereziánský katastr z roku 1759 a Josefský katastr z roku 1790. Nejstarší písemnosti vzniklé z činnosti předchůdců jsou pozemková kniha z roku 1820¹⁸⁸, účetní doklady z roku 1820¹⁸⁹, parcelní protokol z roku 1833¹⁹⁰ a spis zabývající se majetkoprávními záležitostmi z let 1838 až 1912¹⁹¹, které do fondu byly přiřazeny a byly zde ponechány i po inventarizaci. Posterioria tvoří zápisy v úředních knihách: lesní hospodářský plán z let 1838 až 1947¹⁹² a vojenská evidence hlášení, vedená do roku 1949¹⁹³, dále jednací protokol z let 1943 až 1946¹⁹⁴, a domovské listy z let 1850 až 1946¹⁹⁵. Fyzický stav fondu je vcelku dobrý. Některé knihy jsou mírně poškozeny. Materiál se dochoval pouze mezerovitě, především u úředních knih a registraturních pomůcek chybí časová následnost. Ačkoliv se jednalo o výhradně českou obec, najdeme zde kromě češtiny také němčinu, zejména u starších písemností a pak rovněž u písemností z doby druhé světové války, vzhledem k záboru obce do německé říše. Podle dochovaných podacích protokolů¹⁹⁶ byla spisová manipulace chronologicky řazena.

Při zpracování byl použit Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce.¹⁹⁷ Schéma uspořádání fondu a skladba inventáře byly přizpůsobeny dochovanému materiálu. Písemnosti vzniklé z činnosti předchůdců byly ve fondu ponechány a řazeny jako ostatní písemnosti, stejně se postupovalo i u písemností po roce 1945. Schéma je tedy následující:

I. Úřední knihy

II. Spisový materiál

1. Registraturní pomůcky

¹⁸⁸ SOkA Nový Jičín, fond Archiv obce Starý Jičín, inv. č. 4.

¹⁸⁹ Tamtéž, kart. č. 4, inv. č. 56.

¹⁹⁰ Tamtéž, inv. č. 13.

¹⁹¹ Tamtéž, kart. č. 4, inv. č. 45.

¹⁹² Tamtéž, inv. č. 10 – jedná se o kopii, originál je uložen v ZAO, fond Velkostatek Starý Jičín, inv. č. 55.

¹⁹³ Tamtéž, inv. č. 11.

¹⁹⁴ Tamtéž, inv. č. 17.

¹⁹⁵ Tamtéž, kart. č. 1, inv. č. 18.

¹⁹⁶ Tamtéž, inv. č. 15, inv. č. 16 a inv. č. 17.

¹⁹⁷ Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, instrukce archivní správy Ministerstva vnitra ČR č. j. AS/1-284/2000. Praha 2000.

2. Spisy

III. Účetní materiál

1. Účetní knihy

2. Účetní spisy

IV. Ostatní materiál

1. Mapy a plány

2. Fotografický materiál

3. Ostatní materiál dokumentační povahy

Z rejstříků vzhledem k malému rozsahu fondu byly vyhotoveny jmenný, místní a věcný.

Při inventarizaci došlo ke skartaci multiplicitních tištěných dodatků a obalových materiálů ve spisové části.

Ke dni uspořádání čítá fond 16 úředních knih, 3 pomocné knihy, 6 účetních knih, 4 kartony spisového materiálu a 6 stavebních plánů. Celkový rozsah fondu činí 0,95 bm.

IV STRUČNÝ ROZBOR OBSAHU ARCHIVNÍHO FONDU

Archivní fond Archiv obce Starý Jičín obsahuje důležité prameny především k moderním dějinám obce, a to zejména zápisy ze schůzí obecních orgánů a kroniky, z nichž se dvě věnují popisování událostí v námi zvoleném časovém období. První z nich pochází z let 1914 až 1919 a obsahuje zejména zápisky k první světové válce. Její druhý díl počíná rokem 1925 a končí 1958, podstatná část této pamětní knihy tvoří zápisy z období po roce 1945, a proto je zařazena do fondu MNV Starý Jičín. Registraturní pomůcky a úřední knihy jsou torzovité. Ze spisů jsou zajímavé dokumenty ke stavbě obecního vodovodu a obecního nájemního domu. K hospodaření obce jsou k dispozici mezerovitě dochované účetní knihy. Bez zajímavosti jistě nejsou seznamy plátců pozemkové a živnostenské daně. Cenným přínosem je bezesporu získání soukromé Pamětní knihy rodiny Aloise Kittricha, která obsahuje především novinové výstřižky a množství fotografií dokreslující historické události. Ke starším dějinám obce lze čerpat informace ve fondu Velkostatek Starý Jičín, který je uložen v Zemském archivu v Opavě. K dějinám 20. století lze najít informace také ve fondu Okresního úřadu Nový Jičín,

který se nachází ve Státním okresním archivu v Novém Jičíně. Další cenné informace mohou přinést fondy zájmového charakteru: Sokol – tělocvičná jednota Starý Jičín (1903 až 1938), Občanská beseda Starý Jičín (1868 až 1891) či Cech soukenický Starý Jičín (1773 až 1843), nebo také Farní úřad Starý Jičín, jehož písemnosti sahají až k roku 1603.

V ZÁZNAM O USPOŘÁDÁNÍ ARCHIVNÍHO FONDU A SESTAVENÍ POMŮCKY

Fond uspořádala, inventář sestavila a úvodem opatřila Eva Slováková, ve Státním okresním archivu Nový Jičín v říjnu 2011 až dubnu 2012.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Použité prameny:

SOkA Nový Jičín, archivní fond Archiv obce Starý Jičín.

SOkA Nový Jičín, archivní fond Místní národní výbor Starý Jičín.

SOkA Nový Jičín, archivní fond Okresní úřad Nový Jičín.

ZA Opava, archivní fond Velkostatek Starý Jičín.

Tištěné prameny:

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, sv. VI. Brno 1854, č. 398, s. 305-306.

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, sv. III. Olomouc 2000, č. 309.

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae, sv. V. Praha 1981, č. 858.

Použité zákony a nařízení:

Prozatímní obecní zřízení vydané v příloze císařského patentu ze dne 17. března 1849, č. 170/1849 ř. z.

Instrukce č. 152/1850 ř. z.

Zákon ze dne 5. března 1862, č. 18/1862 ř. z. o základních pravidlech uspořádání záležitostí obecních.

Zákon ze dne 15. března 1864, č. 4/1864 z. z. m. ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ze dne 31. ledna 1919, č. 75/1919 Sb., o řádu volení v obcích, zákon ze dne 7. února 1919, č. 76/1919 Sb. – novela obecního zřízení.

Zákon č. 329/1921 Sb., o přechodné úpravě finančního hospodářství obcí a měst,

Zákon č. 80/1920 Sb., o pamětních knihách obecních.

Zákon č. 122/1933 Sb.

Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, instrukce archivní správy Ministerstva vnitra ČR č. j. AS/1-284/2000. Praha 2000.

Zákon č. 190/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

V\hláška č. 192/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

Použitá literatura:

Baar, Emil: Jak jsme prožili státní převrat na Starém Jičíně. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník východní Moravy, roč. 7, č. 1, 1937, s. 21-23.

Baletka, Ladislav: Znaký měst a městeček Severomoravského kraje. In: Sborník Státního archivu v Opavě 1968 – 1971, Opava 1971, s. 265-266.

Baletka, Tomáš: Páni z Kravař. Z Moravy až na konec světa. Praha 2003, 488 s.

Bartoš, Josef a kol.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960, sv. 14, okresy: Bílovec, Opava, Nový Jičín. Olomouc 1995, 252 s.

Brych, Vladimír, Rendek, Jan: Hrady, zámky a tvrze na Moravě a ve Slezsku. Praha 2008, 655 s.

Budík, Arnold, Chobot, Karel: Almanach obětí nacismu okresu Nový Jičín. Nový Jičín 1998, 154 s.

Dušek, Vladimír: Rod Kittrichů. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. X, 1947 – 1948, s. 100-102, 114, 131-132.

Gavendová, Marcela, Koubová, Marta, Levá, Pavla: Kulturní památky okresu Nový Jičín. Seznam nemovitých kulturních památek. Nový Jičín 1996, 285 s.

Havlíček, Jan: Osud panského sídla na Starém Jičíně. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník., roč. 8, č. 2-4, 1946, s. 21-23.

Hledíková, Zdeňka; Janák, Jan; Dobeš, Jan: Dějiny správy v českých zemích : od počátků státu po současnost. Praha 2005, 568 s.

Hosák, Ladislav: Historický místopis země Moravskoslezské. Praha 2004, 1144 s.

Hosák, Ladislav: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848 – 1960. Úvodní svazek. Ostrava 1967, 464 s.

Hrejsa, Ferdinand: O bratrských sborech na Kravařsku. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. 7, č. 7 a 8, 1938, s. 81-85 a 89-91.

Hubálek, Miloš: Krásné Starojicko vás srdečně zve! In: Sborníček k okresním oslavám 100. výročí zrušení roboty 1848 – 1849, zvláštní příloha 10. ročníku Vlastivědného sborníku Kravařsko, Nový Jičín 1948, s. 28-33.

- Chobot, Karel a kol.: Okres Nový Jičín. Místopis obcí. 1. svazek, Nový Jičín 1996, 185 s.; 2. svazek, Nový Jičín 1998, 189 s.
- Chobot, Karel, Baletka, Tomáš, Chobotová, Lenka: Historie a současnost podnikání na Novojičínsku. Žehušice 2008, 335 s.
- Jurok, Jiří a kol.: Nový Jičín. Praha 2011, 396 s.
- Kadlčík, Květoslav: Osvobozovací boje v okrese Nový Jičín. In: Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 4, 1970, s. 5-13.
- Langer, Václav: Almanach příslušníků československého zahraničního vojska 1939 – 1945. Nový Jičín 2005, 201 s.
- Martínek, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. Příloha č. 2 k Metodickému návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce. Praha 2000.
- Mašek, Petr: Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, 1. díl A-M. Praha 2008, 668 s.
- Mašek, Petr: Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti, 2. díl N-Ž. Praha 2010, 664 s.
- Matějek, František: Náboženský stav Kravařska a okolí před Bílou horou. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. VII, 1938, s. 34-38.
- Moravské Kravařsko, Příbor 1898, 364 s.
- Novák, Jaroslav: Hrobky v kostele sv. Václava na Starém Jičíně. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. IX, 1947, s. 53-55.
- Plaček, Miroslav: Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku. Praha 2001, 439 s.
- Podzemný, Václav: Starý Jičín a Vlčnov za okupace. In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. 10, 1947 – 1948, s. 114-116, 125-130.
- Polišenský, Josef: Třicetiletá válka a český národ. Praha 1960, 235 s.
- Retrospektivní lexikon okresu Nový Jičín 1850 – 1986. Nový Jičín 1988.
- Severa, Václav: Vlastivěda moravská. Okres Novojičínský. Brno 1933, 289 s.
- Schelle, Karel: Vývoj správy na Moravě a ve Slezsku. Brno 1991, 235 s.
- Turek, Adolf: Hrad a panství Starý Jičín. Nový Jičín 1978, 137 s.
- Turek, Adolf: K dějinám školy na Starém Jičíně do doby josefínské. In: Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 12, 1973, s. 66-67.
- Turek, Adolf a kol.: Místopisný rejstřík obcí českého Slezska a severní Moravy. Opava 2004, 979 s.

Urban, F.: Starojické zvony pěkně znějí... In: Kravařsko : Vlastivědný sborník, roč. 2, č. 4, 1932, s. 53-54.

Válka, Josef: Dějiny Moravy, díl 2. : Morava reformace, renesance a baroka. Brno 1996, 275 s.

Válka, Josef: Husitství na Moravě : Náboženská snášenlivost : Jan Amos Komenský. Brno 2005, 378 s.

Ziegler, Paul: Die Grafen von Hückeswagen in Mähren. Zeitschrift der Abteilung für Geschichte und Landeskunde Mährens (Sonderdruck). Brünn 1943, 103 s.

I. ÚŘEDNÍ KNIHY

1	Pamětní kniha o událostech městečka Starého Jičína za světové války v letech 1914-1919 Čes., 21,5x34x2 cm, lep. vazba, zachovalá	1914–1919	
2	Pamětní kniha rodiny Al. Kittricha Rodinná kronika starosty Aloise Kittricha, doplněno množstvím fotografií a novinovými výstřižky Čes., 21x34x5,5 cm, lep. vazba, poškozená	1880–1932	
3	Herrschaft Alttischein Theresian Cataster Rustikální tereziánský katastr panství starojického Něm., 25x38x2,5 cm, lep. vazba, zachovalá	1759	
4	Herrschaft Alttischein Josefínský katastr Něm., 29x38x2,5 cm, lep. vazba, zachovalá	1790	
5	Zápisy ze schůzí obecní rady	1927–1939	
6	Grund Ertrags Matrik Alttischein Pozemková kniha	1820	
7	Kniha cizích příslušníků	1932–1933	
8	Protokol vydaných domovských listů, služebních a pracovních knížek	1903–1933	
9	Ohlášení a odhlášení čeledínů	1903–1919	
10	Seznam osob dle sčítání lidu s údaji o vlastnictví zvířectva a polností	1939	
11	Vodovodní ustanovení Kniha poplatků za vodovod	1909–1928	
12	Lesní hospodářský plán (kopie)	1938–(1947)	
13	Vojenská evidence hlášení, uvnitř uveden odvodní seznam pro rok 1947	/1921/–(1949)	
14	Evidenční seznam neaktivního mužstva zemské	1922–1924	
15	Parcelní protokol	1833	
16	Totéž	1897	

II. SPISOVÝ MATERIÁL

1. Registraturní pomůcky

17	Podací protokol Od 30. 8. 1882 do 9. 12. 1885	1882–1885	
18	Jednací protokol, přiložen abecední seznam Od 15. 12. 1939 do 6. 9. 1942	1939–1942	
19	Jednací protokol Od 11. 1. 1943 do 22. 1. 1946	1943–(1946)	

2. Spisy

Obec a její správa

20	Domovské listy	1850–1945 (1946)	1
21	Doklady osobní povahy - oddací a úmrtní listy, výpisy z matrik, mravnostní vysvědčení, žádosti o udělení domovského práva	1856–1945	1
22	Výsledek sčítání lidu	1900	1
23	Voličské seznamy k volbě do sněmu oprávněných voličů české národnosti	1906	1
24	Vyhlášky a oznámení	1873–1903	1
25	Hlášení stížnosti na jednání správce velkostatku pana Františka Arnošta, provinil se proti čelednímu řádu o ohlášení a odhlášení osob	1902–1903	1
26	Pozvání na schůzi, na kolaudaci obecního vodovodu, pozvání k projednání stavby obecního nájemního domu a stavby prodejny firmy T. a A. Baťa	1902–1931	1

Správa obecního majetku

27	Kupní smlouvy, obec Starý Jičín odkupuje od manželů Čeněk a Aloisie Kremlovi pozemky, součástí je: mapa parcel Stadt Alttischein, něm., 1 list, 41,5x34 cm, 1:2880, ručně kolorovaně na plátně, Landesbaumamts-Abteilung, Neutischein, 1901, zach.; a Geometrický (polohopisný) plán parcel 251/6, 258/1, 259/1, čes., 1 list, 23x33,5 cm, 1:2880, ručně kolorovaně na plátně, ing. E. Willig, Nový Jičín, 1937, zach.; obec Starý Jičín odkupuje od Marie Deymové pozemek parc. č. 48/1, součástí je Situační plán	/1901/–1937	1
----	--	-------------	---

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
	parcely č. 48/1, čes., 1 list, 23 x 34 cm, 1:2880 a 1:1000, ručně kolorovaně na papíře, ing. E. Willig, Nový Jičín, 1930, zach.		
28	Platy obecních zaměstnanců	1943–1944	1
29	Obecní rozpočet na rok 1898 a 1901 a rozpočet kostelního konkurečního výboru Starojičínského na rok 1914 a 1926	1898–1926	1
30	Obecní inventář - výkazy nemovitého a movitého majetku, výkaz dluhů a závazků	1865–1927	1
31	Obecní nájemní dům - výměr, žádosti o zápůjčky, rozpočet stavebních prací, kupní smlouva stavební parcely, součástí je: (Situační nákres přízemního obecního nájemního domu ve Starém Jičíně), čes., 1 list, 44x15-29 cm, ručně na papíře, (1930-1931), mírně potrhaný; a Nákres na stavbu obytného domu na poz. č. 48/1 pro městys Starý Jičín, čes., 4 listy (dvojmo), 32x40 cm, 1:500, ručně kolorovaně na papíře, Antonín Bělík, Palačov, 1930, zach.; podmínky stavebních prací	1930–1931	1
<i>Péče o bezpečnost a veřejný pořádek</i>			
32	Záležitosti tržní a jarmareční - nájemní a najímací smlouvy, tržní řády	1858–1921	2
33	Stavební záležitosti - žádosti o povolení stavby domů či bytů, revizní protokoly, stavba standartní prodejny firmy T. a A. Baťa, součástí je: Nákres obezděné prodejny pro fu. T. a A. Baťa ve Starém Jičíně, čes., 3 listy, 57,5x40,5 cm, 1:50, ručně kolorovaně na papíře, "Zlín" stavební akciová společnost, Zlín, 1930, zach.; a Situace stavby prodejny fy. T. a A. Baťa ve Starém Jičíně, čes., 1 list, 57,5x30 cm, 1:500, ručně kolorovaně na papíře, "Zlín" stavební akciová společnost, Zlín, 1931, zach.; projekt ke stavbě městského koupaliště, součástí je: Náčrtek na zřízení koupaliště ve Starém Jičíně, čes., 2 listy, 41x34 cm a 31x28,5 cm, 1:100 a (chybí), ručně kolorovaně na plátně, Josef Pilc, Přerov, 1931, zach.	1913–(1947)	2
34	Stavba a údržba vodovodu - prodej pozemků, povolení a schválení, poplatky, žádosti, prohlášení, pokyny k údržbě	1856–1945	2
35	Trestní záležitosti - postrkové listy	1850–1857	2
36	Policejní hlášení	/1834/–1850	2

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
<i>Péče o veřejné ústavy a zařízení</i>			
37	Sociální podpory - Anton Hrachowecz, Josefa	1884–1930	2
38	Podpory potřebným - Leopoldovi Kleinovi a manželům Ludvíku a Karolíně Fůstovým po požáru	1901	2
<i>Spolupůsobení ve státních záležitostech</i>			
39	Seznam odvodem povinných daného roku narozených, které mají domovské právo v obci, a osob cizí domovské příslušnosti	1889–1908	2
40	Vojenské záležitosti - vojenské taxy	1885–1903	2
41	Pozemkové archy s připojeným duplikátem	/1881–1893/	2
42	Soupis a výpisy pozemkových a domovních daní a výdělkové daně	1850–1910	3
43	Deník příjmů z daňové obce	1854–1879	3
44	Abecední seznam vlastníků pozemků	1860	3
45	Seznam obyvatel, kteří podle daní přispívali na stavbu školy	1875	3
46	Katastrální záležitosti - výtahy z vyměřeného a oceněného počítání pro všeobecný katastr	1848–/1879/	3
47	Majetkoprávní záležitosti - majetek manželů Čeňka a Aloisie Kremlových, prohlášení o zástavním právu na parcelách (realitách) Roziny Tomanové, žádost o odepsání pozemkových částic ze zemských desk Aloise Ktricha, prohlášení k pozemkům Bedřicha	1838–1912	4
48	Životenské záležitosti - Alois Glogar a jeho dovolovací list o provozu nálevu vína, udělení koncese k provozu hostinství a výčepnictví, pojišťovací smlouvy, součástí je: Nákres na postavení bytu i nádvoří při čís. panu Al. Glogaru v St. Jičíně, čes., 2 listy, 28x21 cm a 28x22 cm, 1:100 a 1:100, ručně kolorovaně na plátně, Josef Novák, Loučka, 1905-1906, zach.; dále Náčrtek na nové upravené schodiště v hostinci pana Aloise Glogara ve Starém Jičíně, čes., 1 list, 33x22,5 cm, 1:100, ručně kolorovaně na plátně, František Váhalík, Královo Pole, 1910, zach.; a Nákres na stavbu kůlny ve dvoře hostince p. Aloise Glogara ve Starém Jičíně, čes., 3 listy, 38,5x33,5 cm, 1:100, ručně kolorovaně na papíře, Ferdinand Rydel, Letovice, 1926, zach.	/1905/–1926	4

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
49	Zemědělské záležitosti - soupis dobytka	1938–1939	4
50	Záležitosti týkající se velkostatku - dopisy představenstvu obce od správce velkostatku a od zemského výboru moravského markravství, dopisy mezi okrsním hejtmanem a představenstvem obce, přiloženo oznámení o úmrtí Bedřicha Deyma z roku	1863–1903	4

III. ÚČETNÍ MATERIÁL

1. Účetní knihy

51	Knih obecních účtů	1854–1870	
52	Hlavní účetní kniha	1935	
53	Totéž	1937	
54	Seznam plátců pozemkové daně Od 1. 4. 1941 do 31. 3. 1942	1941–1942	
55	Totéž Pro správní rok 1942	1942	
56	Seznam plátců živnostenské daně pro správní rok 1942, včetně rozhodnutí o výměru živnostenské daně, připojeno oznámení o rozkladu Raiffeisenkasse Schönau (Šenov)	1942	

2. Účetní spisy

57	Likvidační záznam	1926–1937	4
58	Účetní doklady	1820–1931	4
59	Revize obecního hospodaření - zpráva revizořů účtů obce Starý Jičín za rok 1902	1902	4

IV. OSTATNÍ MATERIÁL

1. Mapy a plány

60	Plán na postavení tělocvičny na pozemku parc. č. 30 pro tělocvičnou jednotu "Sokol" ve Starém Jičíně Čes., 1 list, 49x50 cm, 1:100, ručně kolorované na papíře, Br. K. Kremel a Hubert Gavessan, Moravská Ostrava, zach.	1928	4
----	--	------	---

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
61	Nákres na postavení kuželny a kůlny pro tělocvičnou jednotu "Sokol" ve Starém Jičíně Čes., 1 list, 40,5x32,5 cm, 1:100, ručně kolorovaně na papíře, Antonín Bělík, Palačov, zach.	1930	4
62	Nákres na přestavbu obytné budovy, přilehlých budov a novostavbu kůlny p. manž. E. a A. Janíkovým ve Starém Jičíně č. p. 19 Čes., 1 list, 53x44,5 cm, 1:100, ručně kolorovaně na papíře, Antonín Bělík, Palačov, zach.	1930	4
63	Nákres na postavení obytné budovy pí. Boženě Kudělkové, choti kapitána, na p. č. ve Starém Jičíně Čes., 1 list, 72,5x37 cm, 1:100, ručně kolorovaně na papíře, Antonín Bělík, Palačov, zach.	1931	4
64	Nákres na postavení nouzového bytu pro p. t. paní Anežku Petrášovou na obecním pozemku v Starém Jičíně Čes., 1 list, 27x28,5 cm, 1:100, ručně kolorovaně na papíře, Antonín Novák, Starý Jičín, zach.	1935	4
65	Návrh na stavbu rodinného domu pro paní Štěpánku Kittrichovou, Starý Jičín Čes., 2 listy, 54,5x41 cm a 29x21 cm, 1:100 a 1:500, Tonda Burýšek, Kopřivnice, zach.	1936	4

2. Fotografický materiál

66	Alois Kittrich, starosta ve Starém Jičíně, autor S. Teichner, Moravská Ostrava	/1903/	4
----	--	--------	---

3. Ostatní materiál dokumentační povahy

67	Korespondence určená starostovi obce - omluva od Antonína Nováka starostovi Ferdinandu Urbanovi, žádost Rudolfa Jansy o zbavení povinnosti hlídání	/1931/–1943	4
----	--	-------------	---

REJSTRÍK OSOB

	Inventární čísla
A	
Arnošt František, správce velkostatku Starý	25
B	
Bělík Antonín, stavitel	31, 61, 62, 63
Burýšek Tonda, stavitel	65
D	
Deym Bedřich, majitel velkostatku Starý Jičín	47, 50
Deymová Marie	27
E	
E. a A. Janíkovi, starojičínští občaně	62
F	
Fůst Ludvík, starojičínský občan	38
Fůstová Karolína, starojičínská občanka	38
G	
Gavessan Hubert, stavitel	60
Glogar Alois, hostinský	48
H	
Hrachowecz Anton, starojičínský občan	37
J	
Jansa Rudolf, starojičínský občan	67
K	
Kittrich, Alois, starosta	47
Kittrich Alois, starosta	2, 66
Kittrichová Štěpánka, starojičínská občanka	65
Klein Leopold, starojičínský občan	38
Kremel Čeněk, starojičínský občan	27, 47
Kremel K., stavitel	60
Kremlová Aloisie, starojičínská občanka	27, 47
Kudělková Božena, starojičínská občanka	63
N	
Novák Antonín, stavitel	64, 67
P	
Petrášová Anežka, starojičínská občanka	64
Petrášová Josefa, starojičínská občanka	37
Pilc Josef, stavitel	33
R	
Rydel Ferdinand, stavitel	48

T		
Teichner S., fotograf		66
Tomanová Rozina, starojičínská občanka		47
U		
Urban Ferdinand, starosta		67
V		
Váhalík František, stavitel		48
W		
Willig, E, inženýr		27

REJSTRÍK MÍST

	Inventární čísla
K	
Kopřivnice	65
Královo Pole	48
L	
Letovice	48
Loučka	48
M	
Moravská Ostrava	60, 66
N	
Nový Jičín	27
P	
Palačov	31, 61, 62, 63
Přerov	33
Š	
Šenov	56
Z	
Zlín	33

REJSTRÍK VĚCNÝ

	Inventární čísla
Č	
čelední řád	25
D	
daň domovská	42
daň pozemková	42, 54, 55
daň výdělková	42
daň živnostenská	56
K	
katastr	3, 4, 46
kniha cizích příslušníků	7
kniha pozemková	6
kniha účetní	51, 52, 53
koncese	48
L	
likvidační záznam	57
list dovolovací	48
listy domovské	8, 20
listy postrkové	35
O	
obecní inventář	30
obecní nájemní dům	26, 31
obecní rozpočet	29
obecní vodovod	11, 26, 34
obecní zaměstnanci	28
odvodní seznam	13
odvody	39
ohlášení čeledínů	9
ohlášení osob	25
P	
parcelní protokol	15, 16
podpora potřebným	38
podpora sociální	37
policejní hlášení	36
právo domovské	21, 39
právo zástavní	47
R	
Raiffeisenkasse Schönau (Šenov)	56
S	

sčítání lidu	10, 22
schůze obecní rady	5, 26
smlouva kupní	27, 31
smlouva nájemní	32
smlouva pojišťovací	48
soupis dobytka	49
starosta	67
stavba školy	45
stavby	33
T	
T. a A. Baťa, firma	26, 33
Tělocvičná jednota Sokol	60, 61
tržní řád	32
Ú	
účetní doklady	58, 59
V	
vojenská evidence	13, 14
vojenské taxy	40
voličské seznamy	23
vyhlášky	24
Z	
Zlín, stavební akciová společnost	33

Název fondu:	Archiv obce Starý Jičín
Značka fondu:	AO Starý Jičín
Časové rozmezí:	(1759) 1850 – 1945 (1949)
Počet evidenčních jednotek:	29 (25 knih, 4 kartony)
Počet inventárních jednotek:	67
Rozsah v bm:	0,95
Stav ke dni:	30. 4. 2012
Fond zpracoval:	Eva Slováková
Pomůcku sestavil:	Eva Slováková
Počet stran:	61
Inventář schválil:	
Čj. podacího deníku:	

RESUMÉ

Die Bachelordiplomarbeit stellt eine Verarbeitung und eine Veröffentlichung des Archivfonds namens Archiv der Gemeinde Alttischein (Starý Jičín) dar, der im Staatsbezirksarchiv Neutischein (Nový Jičín) aufbewahrt ist, und auch ein Bilden eines Archivbehelfs – eines Inventars. Das Inventar hat alle Erfordernisse. Die Diplomarbeit ist für Forscher und Historiker bestimmt, die sich mit der Regionalgeschichte beschäftigen. Sie bringt eine Verarbeitung der Geschichte der Gemeinde Alttischein und ermöglicht den Forschern einen Blick in den bisher unzugänglichen Archiv-Fonds zu werfen.

Das Gebiet der Gemeinde Alttischein und ihrer Umgebung zog zu einer Besiedlung schon seit der Urzeit an, vor allem wegen eines hier führenden Handelsweges, des sogenannten Bernsteinweges. Nach der Besiedlung von den Slawen begann der Hügel Alttischein (Starojický kopec) die Funktion der Wachburgstätte zu erfüllen, die unter Přemysl Otakar I. in eine Ritterburg umgebaut wurde. Diese Burg erhielt Arnold Grafe von Hückelswagen für seine Dienste um das Jahr 1230. Er ist der erste schriftlicherwähnte Besitzer der Burg. Unter die bedeutendsten Besitzer der Burg und der angrenzenden Herrschaft gehörten Herren von Kravař, Herren von Žerotín, die die Herrschaft während des Dreißigjährigen Krieges verloren, weiter Hoffmanns von Gründbüchel, unter denen eine wirtschaftliche Entwicklung anging, Seilerns-Aspang und der letzte Besitzer war Dr. Friedrich Deym Grafe von Střítež, dessen Familie in der Gemeinde noch während des zweiten Weltkrieges lebte. Im Jahre 1850 fand die erste Wahl in den Gemeinderat statt, damit wurde die Selbstverwaltung der Gemeinde bestellt. Von dem Gesichtspunkt einer neuen administrativen Aufteilung aus gehörte die Gemeinde in den politischen und auch gerichtlichen Bezirk Neutischein. Von den Sehenswürdigkeiten sind die Kirche des heiligen Wenzeslaus und die Burgruine Alttischein am bedeutendsten.